

ANAYASA MAHKEMESİNİN İPTAL KARARLARININ YÜRÜRLÜĞÜNÜN ERTELENMESİ KURUMU VE CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMELERİNDE GÖRÜNÜMÜ

*Constitutional Court's Authority on the Suspension of Annulment Decisions
and Its Practice Regarding Presidential Decrees*

Taylan BARIN*
Muhammet Tayyib USLU**

Özet

Anayasa'nın 153. maddesine göre Anayasa Mahkemesi; Kanun, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümlerini iptal etmesi halinde, iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasıyla iptal edilen hükümler yürürlükten kalkar. Anılan maddenin devamında Mahkemeye, gereken hallerde iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi iptal kararının yayımlandığı tarihten itibaren bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırılabilir yetkisi verilmiştir. Mahkeme'nin iptal kararları incelendiğinde iptal kararlarının yaklaşık yarısında iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırdığı/ertelediği görülmüştür. Mahkeme bu yetkisini Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine dair vermiş olduğu kararlarda daha yoğun kullanmaktadır. Ancak bu kararların hemen hepsi iptal edilen Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kuralının konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle iptal edildiği kararlardır. Başka bir ifadeyle Mahkeme, Cumhurbaşkanının iptal edilen konuda düzenleme yetkisi olmadığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Bu ayrık durum, iptal kararlarının yürürlüğe girişinin ertelenmesine dair kanunlara ilişkin uygulamalardan farkını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada genel olarak iptal kararlarının yürürlüğünün ertelenmesi kuralı tahlil edilecek, ardından Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine dair verilen iptal kararlarında erteleme kurumunun uygulanabilirliği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anayasa Mahkemesi, Norm Denetimi, İptal Kararları, İptal Kararlarının Yürürlüğünün Kararlaştırılması, İptal Kararının Yürürlüğünün Ertelenmesi

Abstract

According to Article 153 of the Constitution, if the Constitutional Court annuls provisions of a law, presidential decree, or the rules of procedure of the Grand National Assembly of Turkey, the annulled provisions cease to be effective upon the publication of the annulment decision in the Official Gazette. The mentioned article grants the Court the authority to determine, if necessary, the date on which the annulled decision will come into effect, not exceeding one year from the date of publication of the annulment decision. Upon examination of the annulment decisions of

- Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.
- Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 24.04.2024
- Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 02.07.2024

* Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, taylan.barin@hbv.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8227-642X>.

** Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuk Anabilim Dalı, muhammet.uslu@hbv.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3742-0642>.

the Court, it has been observed that in approximately half of the annulment decisions, the Court has additionally determined the date on which the annulment decision will come into effect.

The Court tends to use this authority more intensively in its decisions regarding Presidential Decrees. However, almost all of these decisions are those where the annulled Presidential Decree provision was annulled on the grounds of lack of authority regarding the subject matter. In other words, the Court annulled them on the grounds that the President has not have the authority to regulate the annulled issue. This exceptional situation highlights the difference in application from practices regarding laws concerning the suspension of the effectiveness of annulment decisions. In this study, the general rule of deferring the effectiveness of annulment decisions will be analyzed, followed by a discussion of the applicability of the deferral institution in annulment decisions regarding Presidential Decrees.

Key Words: Turkish Constitutional Court, Constitutionality Review, Annulment Decisions, Determination of the Effective Date of Annulment Decisions

GİRİŞ

Anayasa Mahkemesi (AYM); kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin (CBK) ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasa'ya uygunluğunu denetlerken bir kuralı iptal etmesi durumunda gerekli hallerde iptal kararının yürürlüğe girdiği tarihi erteleyebilmektedir. AYM'nin ilk kez kurulduğu 1961 Anayasası'ndan bu yana olan bu yetki, Mahkemenin sık başvurduğu yetkilerinden biridir.

2017 Anayasa değişikliği yapılırken CBK'ların denetimi görevi de AYM'ye verilmiş, bununla birlikte iptal kararlarının yürürlüğünün ertelenmesi müessesesi CBK'ları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. İlk bakışta önemli bir farklılığı bulunmadığı düşünülebilirse de AYM'nin CBK iptal kararlarının önemli kısmının konu bakımından yetki yönünden iptal edilmesi karşısında erteleme müessesesinin farklı sonuçlar doğurduğu ortaya çıkmıştır.

İlki 10 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinden 16/4/2024 tarihine kadar toplam 159 tane CBK yayımlanmıştır. CBK'lar ile ilgili AYM nezdinde mezkûr tarih itibariyle toplam 83 adet esas yönünden norm denetimi incelemesi yapılmış ve bunların 49'unda iptal kararı verilmiştir¹. Bu iptal kararlarından 36 tanesinde (yaklaşık %73'ünde) hükmün ertelenmesine karar verilmiştir². CBK'lar ile ilgili hükmün ertelenmesi yetkisi ilk kez 29/4/2021 tarih ve 2020/71 E. sayılı kararda kullanılmıştır³.

Bu veriler ışığında AYM'nin iptal ettiği CBK'lara tekrar bakıldığında AYM'nin ağırlıklı olarak CBK'yı konu bakımından yetki yönünden iptal ettiği göze çarpmaktadır. Şu hâlde bu tür kararlar bakımından aslında Cumhurbaşkanının yetkisi

¹ Bkz. Ekli tablo. https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=14 (E.T. 07.03.2024); https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=14&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T. 07.03.2024)

² https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?KararinYururlugundeErteleme=1&NormunTurler_id=14&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T. 07.03.2024)

³ AYM, E.2020/71, K.2021/33, 29/04/2021.

olmayan bir alanı düzenlediği sonucuna varan AYM'nin iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi neden ve nasıl ertelediği, bu tür kararlarda erteleme yetkisi kullanıp kullanamayacağı üzerinde durulmayı fazlasıyla hak eden bir konu görünümündedir.

Bu çalışmada sırasıyla iptal kararlarının yürürlüğünün ertelenmesi müessesesi incelenecek, ardından AYM'nin CBK'lara ilişkin verdiği kararların her biri istatistiki olarak gösterilerek iptal kararının yürürlüğünün ertelenmesi kurumunun kullanımı AYM kararlar ışığında tahlil edilecektir.

I. GENEL OLARAK İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞÜNÜN ERTELENMESİ

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonunun, 9/3/1961 tarihinde Temsilciler Meclisi Başkanlığına sunduğu Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu'nun 153. maddesi şöyledir:

Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. Anayasa Mahkemesince, Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilen kanun veya İçtüzük veya bunların iptal edilen hükümleri, karar tarihinde yürürlükten kalkar. Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın verildiği günden başlayarak altı ayı geçemez.⁴

Söz konusu maddenin gerekçesinde iptal kararlarının erga omnes niteliği vurgulanmış ve bir kanunun derhal ortadan kaldırılmasından doğacak sakıncaları engellemek ve yasama organının gereken tedbirleri almasını temin etmek için iptal hükmünün yürürlüğe girmesinin Mahkeme tarafından ertelenebileceğinden bahsedilmiştir⁵.

Temsilciler Meclisi görüşmelerinde bir maddenin çıkarılması sonucunda numarası 152 olarak düzeltilen maddenin Meclisteki ilk görüşmesinde, Anayasaya aykırılığı sabit olan bir kanunun altı aylık süre boyunca vatandaşlara uygulanmasının doğru olmadığı; kanunun yürürlükten kalkacağı son gün ile yürürlükten kalktıktan bir gün sonra aynı durumda olan iki vatandaşa farklı muamele yapılacağından kanun önünde eşitlik ilkesinin ve dolayısıyla Anayasanın ihlal edileceği; iptal edilen kanunun altı ay yürürlükte kalmasının Anayasa dışı ve antidemokratik uygulamalara sebep olacağı ve Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargıyı bağlayacağından dolayı verilen kararların infazının gecikmemesi için "kararın yerine getirilmesi geciktirilemez." ibaresinin madde metnine eklenmesi gerektiği belirtilmiştir⁶. Bu iddialar Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu sözcüleri N. Arduoğlu ve M. Aksoy tarafından cevaplandırılmıştır. Sözcüler, iptaline karar verilen bir kanunun yasama organınca yeniden hazırlanıncaya kadar geçen sürede meydana gelebilecek istisnai hallerdeki boşluğu doldurmak için böyle bir zamanın tanındığını; AYM'nin bu hakkı ihtiyari olarak kullanabileceği ve böylece yasama organının da ikaz edilmiş

⁴ Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, C. 2, B. 34, 30.3.1961, S. Sayısı: 35, 83.

⁵ Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, C. 2, B. 34, 30.3.1961, S. Sayısı: 35, 50.

⁶ Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, C. 4, B. 53, 25.4.1961, 221-223.

olacağı; bu sürenin Avusturya’da bir sene olarak tanındığı; altı aylık sürenin azami had olduğu ve Mahkemenin on beş günlük süre ile de boşluğun doldurulmasına hükmedebileceği ve bu hükmün amacının Anayasaya aykırı kanunların vatandaşlara uygulanması olmadığından altı aylık süre içerisinde defi davasının gayet tabii açılabilmesi ifade edilmiş ve Komisyonun söz konusu önergelere katılmadığı bildirilmiştir⁷. 152. maddenin ikinci kez görüşüldüğü ve tasarı maddelerinin tek tek görüşüldüğü son birleşim olan 4/5/1961 tarihli 60. birleşimde söz konusu maddeyle ilgili herhangi bir tartışma gerçekleşmemiş ve 152. madde aynen kabul edilmiştir. Temsilciler Meclisi’nin kabul ettiği 152. madde, 15/5/1961 tarihinde Milli Birlik Komitesi tarafından 86. Birleşimde görüşülmüş ve madde aynen kabul edilmiştir⁸.

Söz konusu Anayasa Tasarısı Kurucu Meclis tarafından 27/5/1961 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti’nin Anayasası olarak kabul edilmiştir⁹. 9/7/1961 tarihinde halkoyuna sunulan Anayasa, %61,5 ile kabul edilmiş¹⁰ ve ertesi gün de Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir¹¹. Buna göre yürürlüğe giren 1961 Anayasası’nın 152. Maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

MADDE 152 — ...

Anayasa Mahkemesince, Anayasaya aykırı olduğundan iptâline karar verilen kanun veya İçtüzük veya bunların iptâl edilen hükümleri, karar tarihinde yürürlükten kalkar. Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptâl hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın verildiği günden başlayarak altı ayı geçemez.....¹²

1961 Anayasası’nın kabulünün ardından 22/4/1962 tarih ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun kabul edilmiş olup iptal kararlarının yürürlüğünün ertelenmesi Kanun’un 50. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, iptal kararlarının altı ay süreyle yürürlüğünün ertelenebilmesi yetkisinin, bir kanunun, içtüzüğün veya bunların belirli hükümlerinin iptali halinde bir boşluğun meydana gelmesi ve bu boşluğun Mahkeme nezdinde kamu düzenini tehdit edici mahiyette görülmesi durumunda kullanılabileceğini ve boşluğun doldurulması için yasama meclisleri başkanlıklarının ve Başbakanlığın haberdar edileceğini hükme bağlamıştır¹³.

⁷ Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, C. 4, B. 53, 25.4.1961, 221, 224- 227.

⁸ Milli Birlik Komitesi Genel Kurul Toplantısı, C. 6, B. 86, 15.5.1961, 22-23.

⁹ Kurucu Meclis Tutanak Dergisi, C. 2, B. 15, 27.5.1961, 109.

¹⁰ Yüksek Seçim Kurulu’nun Anayasanın Halkoyuna Sunulmasının Kesin Sonuçlarına İlişkin Kararı (No. 106 – 19.7.1961) bkz. Server Feridun, *Anayasalar ve Siyasal Belgeler* (Aydın Güler Kitabevi İstanbul 1962) 151.

¹¹ 20.7.1961 tarih ve 10859 sayılı RG.

¹² 20.7.1961 tarih ve 10859 sayılı RG, 4653.

¹³ 22.4.1962 tarih ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 50. maddesi, 25.4.1962 tarih ve 11091 sayılı RG.

A. 1961 Anayasası m. 152/2

1961 Anayasası'nın 152. ve 44 sayılı Kanun'un 50. maddesine göre AYM verdiği iptal hükmünün yürürlüğünü azami altı ay erteleyebilmektedir. Mahkeme, 1971 yılında yapılan anayasa değişikliğine kadar verdiği 120 iptal karardan 30 tanesinde hükmün yürürlük tarihini ertelemiştir.

Hükmün yürürlüğünün ertelenmesine dair verilen 30 karardan 26/10/1965 tarihli iptal kararına kadar olan 9 kararda, kararın yürürlüğe gireceği tarih, altı aylık sürenin verilmesiyle belirlenirken bu tarihten sonraki 21 iptal kararında, hükmün yürürlüğe gireceği tarihin belirtilmesi usulü benimsenmiştir. Hükmün yürürlüğe gireceği tarihin belirtildiği iptal kararlarında 18/12/1967 tarihinde yürürlük tarihinin schven karar tarihinden önce belirlendiği anlaşılan karar¹⁴ hariç olmak üzere yürürlük tarihi 8/2/1966 tarihli kararda 4 ay¹⁵, 7/1/1969 tarihli kararda 1 ay 21 gün¹⁶ ve 6/7/1971 tarihli kararda 5 ay¹⁷ ertelenmiştir. Dolayısıyla AYM'nin hükmün ertelenmesine hükmettiği 30 karardan yalnızca 3 tanesinde azami süre olan 6 aydan farklı bir süre takdir edildiği görülmektedir. Ayrıca yine bu 30 karardan yalnızca 7 tanesinde hükmün ileri bir tarihe ertelenmesinin gerekçeleri belirtilmiştir. Bu gerekçelerde ise *"öğretimin geniş ölçüde aksayacağı ve bundan da çeşitli sakıncalar doğacağı"*¹⁸, *"iptal yüzünden oluşacak boşluğun kamu düzenini tehdit etmesi olasılığı bulunduğu..."*¹⁹, *kanunun ... iptali... astsubay ve subayların atanmaları konusunda bir boşluk meydana getirecektir"*²⁰, *"... hükmünün iptali kararının derhal yürürlüğe girmesi halinde... mevzuatta bazı karışıklıklar ve hizmeti aksatacak boşluklar meydana geleceği anlaşıldığı..."*²¹, *"Hemen yürürlükten kalkması bir boşluk meydana getirecek ve yeni bir yasama işlemine kadar aksamalara yol açabilecektir"*²², *"İptal hükmünün karar gününde yürürlüğe girmesi halinde... emeklilik konusunda karışık bir durum meydana gelecektir."*²³ ve *"iptal kararıyla ortaya bir boşluk çıkacağı ve bundan da bir takım sakıncaların doğacağı görülecektir."*²⁴ gibi ifadelere yer verilmiştir.

Hükmün erteleneceğine ilişkin gerekçeli iptal kararlarından birinde Avni Givda'nın tek başına, diğesinde ise Avni Givda ve Ahmet Akar'ın birlikte, o güne dek

¹⁴ AYM, E.1966/31, K.1967/45, 18/12/1967.

¹⁵ AYM, E.1965/38, K.1966/7, 08/02/1966.

¹⁶ AYM, E.1968/24, K.1969/4, 07/01/1969.

¹⁷ AYM, E.1971/16, K.1971/62, 06/07/1971.

¹⁸ AYM, E.1969/48, K.1971/5, 19/01/1971.

¹⁹ AYM, E.1967/40, K.1970/26, 14/05/1970.

²⁰ AYM, E.1967/39, K.1968/41, 10/10/1968.

²¹ AYM, E.1968/24, K.1969/4, 07/01/1969.

²² AYM, E.1964/21, K.1967/11, 11/05/1967.

²³ AYM, E.1971/16, K.1971/62, 06/07/1971.

²⁴ AYM, E.1969/65, K.1970/16, 24/03/1970.

çeşitli kararlarda öngörülen yürürlük sürelerinin hiçbirinden ilgililerin yararlanmadığını ve iptal edilen bazı kanunlar dolayısıyla ortaya çıkan boşluğun iptal hükmünün yürürlük tarihinin geçmiş olmasına rağmen hala doldurulmaması üzerine Anayasa'ya aykırılığı saptanmış maddelerin bir süre daha yürürlükte bırakmanın yersiz ve yararsız olduğunu ileri sürmüşlerdir²⁵.

B. 1971 Anayasa Değişikliği

Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi (430) Üyesinin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bâzı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Teklif'e göre Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının gerekçesiz açıklanmalarından dolayı yasama ve yürütme organlarınca kararın yerine getirilmesinde güçlükler ortaya çıkmıştır. Ayrıca yeniden çıkarılacak veya değiştirilecek kanunların gerek tasarı olarak hazırlanması gerekse Yasama Meclislerinde görüşülmesinin bazen altı ayı geçtiği ifade edilmiştir. Bu gerekçelerle 152. maddede düzenlenen altı aylık sürenin bir yıla çıkarılması teklif edilmiştir²⁶. Anayasa ve Adalet Komisyonu'nun aynen kabul ettiği 152. maddenin iptal hükmünün ertelenmesiyle ilgili olarak, Millet Meclisi'nde teklifin tümü üzerindeki görüşmede²⁷, maddelerin ilk kez ayrı ayrı ele alındığı görüşmede²⁸ ve ikinci görüşmede²⁹ herhangi bir tartışmanın yaşanmadığı görülmüştür. Millet Meclisi'nde kabul edilerek Cumhuriyet Senatosu'na gelen teklifin 152. maddesiyle ilgili olarak yine teklifin tümü üzerindeki görüşmede³⁰, maddelerin tek tek tartışıldığı birinci görüşmede³¹ ve ikinci görüşmede³² herhangi bir önerge verilmemiş ve kimse söz almamıştır. Böylelikle süre bir yıla çıkarılmıştır.

AYM, bir yıla kadar erteleyebilme yetkisini, 1982 Anayasası dönemine kadar verdiği 75 iptal karardan yalnızca 18 tanesinde kullanmıştır. 18 karardan 4'ünde³³ hükmün yürürlük tarihi altı ay, birinde³⁴ ise 2 ay 20 gün ertelenmiştir. Ayrıca belirtilmelidir ki iptal kararlarının yürürlüğünün ertelenmesine yönelik kararların hepsinin gerekçesi bulunmaktadır. Bu gerekçeler genel olarak "bir boşluğun meydana gelmesi" ve "söz konusu boşluğun kamu düzenini tehlikeye düşürmesi" çerçevesinde şekillenmekle birlikte bazı kararlarda "yurttaşlar arasında eşit olmayan durumlar

²⁵ AYM, E.1969/48, K.1971/5, 19/01/1971, AYM, E.1967/39, K.1968/41, 10/10/1968.

²⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C. 17, B. 156, 27.8.1971, 17.

²⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C. 17, B. 156, 27.8.1971.

²⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C. 17, B. 156, 27.8.1971, 518.

²⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C. 17, B. 156, 27.8.1971, 744.

³⁰ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C. 67, B. 113, 12.9.1971.

³¹ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C. 67, B. 115, 14.9.1971, 515.

³² Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C. 67, B. 116, 20.9.1971, 630.

³³ AYM, E.1975/179, K.1976/8, 05/02/1976; AYM, E.1971/58, K.1972/22, 09/05/1972; AYM, E.1971/31, K.1972/5, 16/02/1972; AYM, E.1976/1, K.1976/28, 25/05/1976.

³⁴ AYM, E.1974/26, K.1974/48, 21/11/1974.

yaratılacağı”³⁵ ifadeleri kullanılmıştır. Hükmün yürürlük tarihinin ertelenmesiyle ilgili olarak kimi üyelerin verilen süreyi çok bulduğu³⁶, kimi üyelerin az bulduğu³⁷ veya hiç süre verilmemesi yönünde görüş bildiren üyelerin bulunduğu³⁸ örneklerle de karşılaşmaktadır. Yine bir kararın karşı görüşünde Başkanvekili Avni Givda'nın, Anayasa Mahkemesinin kuruluşundan bu yana vermiş olduğu iptal kararlarından oluşan boşlukların yasama yoluyla doldurulmadığına işaret etmesi önemlidir³⁹.

C. 1982 Anayasası m. 153/2

MGK tarafından çıkarılan 29 Haziran 1981 tarih ve 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanun'un birinci maddesine göre Danışma Meclisi ve Milli Güvenlik Konseyi'nden oluşan ve görevi yeni bir anayasa hazırlamak olan bir Kurucu Meclis kurulmuştur⁴⁰. 23 Ekim 1981 tarihinde görevine başlayan Danışma Meclisi tarafından 23 Kasım 1981 tarihinde, on beş üyeden müteşekkil bir Anayasa Komisyonu oluşturulmasına karar verilmiştir⁴¹. Başkanlığını Orhan Aldıkaçtı'nın yürüttüğü Anayasa Komisyonu, ilk olarak çeşitli kurum ve kuruluşlardan anayasa önerileri içeren raporlar istemiş ve gelen raporlar doğrultusunda da çalışmalarına başlamıştır.

Anayasa Komisyonu'na verilen önerilerden Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının yürürlüğünü ertelemesi yetkisiyle ilgili olarak Ankara Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültelerince hazırlanan gerekçeli anayasa önerisinin 152. maddesinde *“Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.”* hükmü bulunmaktadır. Madde gerekçesinde ise iptal kararları sonucu ortaya çıkan hukuk boşluklarının doldurulması noktasında yasama organının son derece pasif kaldığı, her ne kadar AYM, bu durumu önlemek üzere iptal hükmünün yürürlüğünü ertelese de Mahkemenin verdiği süre içerisinde hukuk boşluklarının doldurulmadığını ve hukuk düzeninin yıllarca bu boşlukların yarattığı sorunlarla karşı karşıya kaldığı ve bu durumun AYM'nin saygınlığını zedeleme yönünde kullanıldığı ifade edilmektedir. Bu sorunu çözmek amacıyla 152. maddenin ikinci fıkrasına *“Bu fıkra gereğince iptal hükmünün yürürlüğü Resmî Gazetede yayım tarihinden daha ileri bir tarih olarak belirlendiği hallerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi, ortaya çıkan hukuk boşluğunu dolduracak yasa tasarısı veya teklifini öncelikle gündeme alır ve verilen süre içinde görüşerek karara bağlar.”*

³⁵ AYM, E.1974/33, K.1975/1, 07/01/1975.

³⁶ AYM, E.1980/27, K.1981/9, 27/01/1981; AYM, E.1971/58, K.1972/22, 09/05/1972; AYM, E.1970/48, K.1972/3, 09/02/1972; AYM, E.1971/31, K.1972/5, 16/02/1972;

³⁷ AYM, E.1976/1, K.1976/28, 25/05/1976.

³⁸ AYM, E.1980/27, K.1981/9, 27/01/1981; AYM, E.1973/33, K.1974/9, 14/03/1974.

³⁹ AYM, E.1973/33, K.1974/9, 14/03/1974.

⁴⁰ 30.6.1981 tarih ve 17386 MÜKERRER sayılı RG.

⁴¹ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 1, B. 10, 23.11.1981.

hükümünün eklenmesi önerilmiştir⁴².

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin anayasa görüşünde AYM tarafından iptal edilen kanunların, en çok bir yıl süreyle ve AYM'nin kararıyla yürürlükte kalabileceği ifade edilmiştir. Kanunların iptali sebebiyle ortaya çıkan boşluğun ise Bakanlar Kurulu tarafından geçmiş kanun hükümlerinin uygulanabileceği kararı verilmesi suretiyle giderilebileceği, böylece AYM'nin, geçmişe şartlı etkili olabilecek bir iptal kararı vereceği belirtilmektedir⁴³. AYM ise belirttiği görüşünde birçok örneğiyle görüldüğü üzere, yürürlüğünün ertelendiği iptal kararlarında verilen süre içerisinde yasamanın kanun çıkarmadığını belirtmekle yetinmiş gözük-mektedir⁴⁴. Son olarak Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun iptal edilen kanunun, 1 yıl içinde yasama organı tarafından yenisi çıkarılincaya kadar yürürlükte kalması gerektiğine ilişkin önerisi belirtilmelidir⁴⁵.

Kendisine gelen raporlar doğrultusunda çalışmalarını 17 Temmuz 1982 tarihinde tamamlayan Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu, "Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu"nu 30 Temmuz 1982 tarihinde Danışma Meclisi'ne sunmuştur⁴⁶. Anayasa Komisyonu'nun kabul ettiği 187. Mad-denin ilgili kısmı şöyledir:

9. Anayasa Mahkemesi kararları

MADDE 187. — ... Anayasa Mahkemesince, Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilen kanun, kamın hükmünde kararname veya İçtüzük veya bunların iptal edilen hükümleri, gerekçeli kararın Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.⁴⁷

Anayasa Komisyonu'nun kabul ettiği 187. maddenin gerekçesinde, iptal kararlarının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda ortaya çıkan kanun boşluğunun süratle doldurulmasını temin edici bir düzenleme yapıldığı belirtilmiştir⁴⁸.

⁴² A.Ü. Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültelerinin İlgili Öğretim Üyelerince Hazırlanan Gerekçeli Anayasa Önerisi, (AÜSBF Yayınları No: 497 1982) 186-187.

⁴³ Yaşar Gürbüz, *Anayasa; Görüşler-Taslak* (Araştırma Eğitim Ekin Yayınları İstanbul 1982) 158.

⁴⁴ Gürbüz (n 43) 227.

⁴⁵ ibid 78.

⁴⁶ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 7, B. 120, 4.8.1982, 13; Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu'nun 30.7.1982 tarihli 1/463 Esas No ve 434 Karar Nolu yazısı, bkz. Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 7, B. 120, S. Sayısı: 166'ya 1 inci Ek, 4.8.1982, 3.

⁴⁷ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 7, B. 120, S. Sayısı: 166'ya 1 inci Ek, 4.8.1982, 46.

⁴⁸ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 7, B. 120, S. Sayısı: 166'ya 1 inci Ek, 4.8.1982, 62.

Komisyonda kabul edilen Anayasa Tasarısı, Danışma Meclisi'nin 4 Ağustos 1982 tarihli 120. Birleşiminde görüşülmeye başlanmıştır⁴⁹. 187. madde ilk olarak 11 Eylül 1982 tarihli 149. Birleşimde görüşülmüş ve iptal hükmünün yürürlüğünün ertelenmesiyle ilgili bir önerge verilmemiştir⁵⁰. Söz konusu maddenin ikinci kez görüşüldüğü 22 Eylül 1982 tarihli 155. Birleşimde ise tasarıdaki 187. maddenin 162. madde olarak güncellendiği görülmektedir. Bu birleşimde de iptal hükmünün yürürlüğünün ertelenmesiyle ilgili herhangi bir tartışma yaşanmamıştır ancak maddede değişiklikler yapılmıştır. 162. maddenin ilgili kısmı Danışma Meclisince kabul edildiği haliyle şu şekildedir:

9. Anayasa Mahkemesinin kararları

MADDE 162. —

Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüğü ya da bunların hükümleri, kesinleşen iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

...⁵¹

162. maddenin gerekçesinde iptal kararlarının bazen hukuk boşluğu yaratabildiği ifade edilmiş ve bu boşluğun süratle doldurulması amacıyla kanun yapımı sürecine bir istisna getirilerek iptal kararlarının yürürlüğünün ertelendiği durumlarda görüşmenin öncelikle yapılacağı hususunun kabul edildiği belirtilmiştir⁵².

Danışma Meclisi'nin kabul ettiği anayasa tasarısı, 24 Eylül 1982 tarihinde Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği'ne sunulmuş⁵³ ve sonrasında Genel Sekreterlik Hukuk İşleri, Kanunlar ve Kararlar Dairesi bünyesinde, başkanı Hâkim Tümgeneral Muzaffer Başkaynak'tan müteşekkil 6 kişilik bir Anayasa Komisyonu kurulmuş ve Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Orgeneral Necdet Üruğ'unda katılımıyla Komisyon, çalışmalarına başlamıştır⁵⁴.

⁴⁹ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 7, B. 120, 4.8.1982.

⁵⁰ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 10, B. 149, 11.9.1982, 231- 235.

⁵¹ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 10, B. 156, 23.9.1982, S. Sayısı: 182, 39.

⁵² Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları C. 7, B. 118, 18.10.1982, Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı. 450, 56.

⁵³ Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları C. 7, B. 118, 18.10.1982, Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı. 450, 1.

⁵⁴ Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları C. 7, B. 118, 18.10.1982, Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı. 450, 65, 93.

Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu, Danışma Meclisi'nin kabul ettiği Anayasa Tasarısı üzerinde değişiklikler yaparak tasarımı bu haliyle Milli Güvenlik Konseyi'ne göndermiştir. Danışma Meclisi'nin kabul ettiği 162. madde, Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu'nun kabul ettiği metinde 153. madde olarak düzenlenmiştir. Danışma Meclisi'nin kabul ettiği metnin ilk fıkrası yerine Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu'nun kabul ettiği metindeki “*Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.*” ifadesi eklenmiş, “*Yürürlükten kaldırılan hükümlerin iptallerine karar verilemez.*” ve “*Anayasa Mahkemesi, diğer mahkemelerden gelen Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine verdiği hükümlerin olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olacağına da karar verebilir.*” hükümleri ise madde metninden çıkarılmıştır⁵⁵. Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu'nun kabul ettiği maddenin gerekçesinde ise iptal kararlarının yürürlüğünün ertelenmesiyle ilgili bir bahis bulunmamaktadır⁵⁶.

Son şeklini alan Anayasa Tasarısı, 17 Ekim 1982 tarihinde Milli Güvenlik Konseyi Başkanlığı'na sunulmuştur⁵⁷. 18 Ekim 1982 tarihinde Milli Güvenlik Konseyi'nde başlanan Anayasa Tasarısı görüşmeleri, aynı gün içinde hem tasarının tümü hem de maddeler üzerindeki müzakerelerin tamamlanmasıyla son bulmuştur. Milli Güvenlik Konseyi görüşmelerinde 187. maddenin metinden çıkarılması üzerine 152. madde olarak düzenlenen eski 153. maddeyle ilgili tüm bu süreçte herhangi bir tartışma yaşanmamış olup Milli Güvenlik Konseyince kabul edilen Anayasa, 7 Kasım 1982 tarihli referandum sonucunda kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir⁵⁸.

II. İPTAL HÜKMÜNÜN YÜRÜRLÜĞÜNÜN ERTELENMESİ İÇİN ÖN ŞART “GEREKEN HALLER”

A. “Gereken Haller” nelerdir?

Anayasa 153. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi kural olarak AYM'nin iptal kararlarının resmî gazetede yayımlandığı gün hüküm ve sonuç doğuracağını; iptal edilen kuralların yayım tarihinde yürürlükten kalkacağını düzenlemiştir. Mezkûr fıkranın devam eden cümlelerinde ise Mahkemenin “gereken hallerde” iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi erteleyebileceğini, ancak erteleme süresinin bir yılı geçemeyeceğini hüküm altına almıştır.

Anayasal düzenleme “gereken haller” demekle yetinmişse de gereken hallerin ne olduğu kanun veya Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünde ayrıca belirtilmemiştir.

⁵⁵ Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları C. 7, B. 118, 18.10.1982, Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı. 450, 175-177.

⁵⁶ Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları C. 7, B. 118, 18.10.1982, Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı. 450, 87.

⁵⁷ Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları C. 7, B. 118, 18.10.1982, Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı. 450, 65

⁵⁸ Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları C. 7, B. 118, 18.10.1982, Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı. 450, 90; 9.11.1982 tarih ve 17863 MÜKERRER sayılı RG.

Aslında Anayasa'daki düzenlemenin takip eden m. 153/4 fıkrası gereken hallere dair "... iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak ..." ifadesiyle biraz daha somutlaştırmaktadır.

Konu mülga 10/11/1983 tarih ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 53. maddesinin 4. fıkrasında "... Anayasa Mahkemesi bir kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün veya bunların belirli hükümlerinin iptali halinde meydana gelecek olan hukuki boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlal edici mahiyette görürse, yukarıdaki fıkra hükmünü uygular ve boşluğun doldurulması için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Başbakanlığa bilgi verir." demek suretiyle daha somut bir şekilde düzenlenmekteydi. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin 3. fıkrasında ise "...Mahkeme gerekli gördüğü hâllerde, Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabilir." ifadesiyle konu düzenlenmiştir. 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin gerekçesinde "*Maddede, Mahkeme kararlarının içeriği, gerekçeli olarak yazılması, niteliği, yayımı, kesin olduğu, etkisi ve İçtüzükte düzenlenecek hususlar açıklanmıştır.*" denilerek ertelemeyle ilgili ilave bir açıklamaya yer verilmemiştir.

B. Uygulamada Gereken Haller:

1. Kanunlarda Düzenlenen Kuralların İptalinde Erteleme

16/4/2024 tarihi itibarıyla kanunlarla ilgili verilen 1091 iptal karardan 404'ünde hükmün yürürlük tarihinin ertelendiği görülmektedir (yaklaşık %37)⁵⁹. Bu kararlar incelendiğinde ise genel olarak "*bir boşluğun oluşacağı*"⁶⁰, "*kamu hizmetinin akşamısına sebep olacağı*"⁶¹, "*kamu yararını olumsuz yönde etkileyecek bir hukuksal boşluğun doğacağı*"⁶² ve "*kamu düzeniyle kamu yararını doğrudan etkileyecek nitelikte olacağı*"⁶³ gibi hallerde hükmün yürürlük tarihinin ertelenmesi müessesesinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca tespit edilebildiğimiz kadarıyla AYM ortaya çıkacak boşluğun en çok kamu yararını olumsuz yönde etkilediğini belirttiği hallerde hükmün ertelenmesi yetkisine başvurmaktadır.

⁵⁹ Listedeki bazı kararlar incelendiğinde hükmün yürürlüğü'nün ertelenmediği görülmektedir. Bkz. https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=4&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T.02.03.2024); https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?KararinYururlugundeErteleme=1&NormunTurler_id=4&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T. 02.03.2024)

⁶⁰ AYM, E.1985/1, K.1986/4, 25/02/1986.

⁶¹ AYM, E.1986/20, K.1987/9, 31/03/1987.

⁶² AYM, E.1996/15, K.1996/34, 23/09/1996. Daha güncel kararlarda doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden şeklinde ifade edilmektedir. (AYM, E.2023/63, K.2024/15, 23/01/2024, § 49).

⁶³ AYM, E.1988/19, K.1988/33, 26/10/1988.

2. KHK'larda Düzenlenen Kuralların İptalinde Erteleme

16/4/2024 tarihi itibarıyla kanun hükmüne kararnamelerle ilgili olarak toplam 165 iptal kararı verilmiş olup bunlardan 107 tanesinde iptal hükmünün ertelenmesi kararı verilmiştir (yaklaşık %65)⁶⁴. Bu kararlarda da istikrarlı bir şekilde ortaya çıkacak hukuki boşluğun kamu yararını bozucu nitelikte olduğu vurgulanarak hükmün ertelenmesi yetkine başvurulduğu görülmektedir.

III. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞÜNÜN ERTELENMESİ KURUMUNUN CBK'LARDA GÖRÜNÜMÜ

Türk hukuk düzenine 1982 Anayasası ile giren ve ilk şekliyle Cumhurbaşkanının tek başına yapabileceği bir düzenleyici işlem olarak yalnızca Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin kuruluşunu düzenlemek üzere çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi⁶⁵, 21/1/2017 tarih ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yürütme organının birçok alanda aslı düzenleme yetkisi olarak kullanabildiği önemli bir düzenleme aracı haline getirilmiştir⁶⁶. Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Anayasaya aykırılığı iki durumda söz konusu olabilmektedir:

- i. Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasına aykırı olma,
- ii. Anayasanın diğer maddelerine içerik bakımından aykırı olma⁶⁷.

Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasının ilk dört cümlesinde Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin konu yönünden yetki sınırları düzenlenmiştir⁶⁸: “*Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cum-*

⁶⁴ https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=5&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T.02.03.2024); https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?KararinYururlugundeErteleme=1&NormunTurler_id=5&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T. 02.03.2024)

⁶⁵ 1982 Anayasası'nın mülga 107. maddesi konuyu şu şekilde düzenlenmekteydi: “*Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.*”

⁶⁶ Taylan Barın, *Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Rejimi ve Anayasallık Denetimi* (On İki Levha Yayınları 1. Baskı İstanbul 2020) 1.

⁶⁷ Murat Azaklı, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Somut Norm Denetimi Yoluyla İncelenmesi” (2019) 36(1) Anayasa Yargısı Dergisi 82.

⁶⁸ Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku* (Ekin Yayınevi 4. Baskı Bursa 2021) 994; Lokman Yeniay, Gülden Yeniay, “Türk Hukukunda Yürütme Organının Düzenleme Yetkisi ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” (2019) 36(1) Anayasa Yargısı Dergisi 122; Mehmet Boztepe, “2017 Yılı Anayasa Değişikliği Sonrası Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Rejimi” (2018) 5(1) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 17; Mehtap Demirörs, *Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu* (Astana Yayınları 1. Baskı Ankara 2020) 145; Murat Açıl, “Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri” (2018) 76(2) İstanbul Hukuk Mecmuası 742.

hurbaşkanlığı kararnamesiyle dzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla dzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça dzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.”

A. CBK'nın Yetki Yönünden Anayasa'ya Aykırı Olduğu Durumlar

Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasının birinci cümlesine göre “*Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir*”. Cumhurbaşkanına yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarma yetkisinin genel olarak verilmesinin yanı sıra Anayasanın bazı maddelerinde de CBK ile dzenlenecek konular ayrıca belirtilmiştir. Anayasa'nın m. 104/9'da üst kademe kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esasların; 106/son'da bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının; 108/4'te Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işlerinin; 118/6'da Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevlerinin CBK'larla dzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa'nın 123. maddesinin 3. fıkrasında ise kamu tüzel kişiliğinin kanunla veya CBK ile kurulacağı hüküm altına alınmıřtır⁶⁹.

1) Anayasanın 104. Maddesinin 17. Fıkrasının Birinci Cümlesine Aykırı Durumlar

AYM, bir CBK kuralının Kanun veya KHK'larda değişiklik yapması durumunda veya yargıya ilişkin bir hususu dzenlemesi halinde, ilgili dzenlemenin Anayasa m. 104/17 birinci cümleye aykırı olduğuna karar vermektedir.

(91) Numaralı CBK'nın 1. maddesiyle ekli (1) Sayılı Listede yer alan Hâkimler ve Savcılar Kuruluna ilişkin kadroların ihdas edilerek (2) Numaralı CBK'nın eki (II) Sayılı Cetvelin ilgili bölümüne eklenmesinde AYM, dava konusu kuralla HSK'nın merkez teşkilatı içinde Kurul müfettişi ve tetkik hâkimi kadrolarının ihdas edilmesini ve bu kadroların ekli cetvelin HSK bölümüne eklenmesini yürütme yetkisi dışında kalan bir konu olarak değerlendirdiğinden söz konusu dzenlemeyi Anayasa'nın 104. maddesinin 17. fıkrasının 1. cümlesine aykırı bularak iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiřtir⁷⁰.

(111) Numaralı CBK'nın 2. maddesiyle ekli listede yer alan Anayasa Mahkemesine ilişkin kadroların ihdas edilerek (2) Numaralı CBK'nın eki (II) Sayılı Cetvel'in ilgili bölümüne eklenmesinin incelenmesinde AYM, dava konusu kuralla Anayasa Mahkemesi Başkanlığının merkez teşkilatı için raportör kadrolarının ihdas edilmesi ve bu kadroların (2) Numaralı CBK'nın eki (II) Sayılı Cetvel'in ilgili bölümüne eklenmesini raportörlerin, yargı yetkisi kullanan kamu görevlilerinden olmalarından dolayı bu meseleyi yürütme yetkisi dışında kalan bir konu olarak değerlendir-

⁶⁹ AYM, E.2020/71, K.2021/33, 29/04/2021, ř 5, 6.

⁷⁰ AYM, E.2022/36, K.2023/84, 04/05/2023, ř 21, 22, 24,25, 26, 27, 28, 30.

diğinden söz konusu düzenlemeyi Anayasa'nın 104. maddesinin 17. fıkrasının 1. cümlesine aykırı bularak iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelenmiştir⁷¹.

2) Anayasanın 104. Maddesinin 17. Fıkrasının İkinci Cümlesine Aykırı Durumlar

AYM'nin Anayasa'nın m. 104/17 2. cümlesine aykırı bulduğu ve iptal ederek hükmün ertelenmesine karar verdiği kuralları içeren CBK sayısı bugün itibariyle 27'dir ve tamamında bu süre dokuz ay olarak tayin edilmiştir. Yirmi beş kararda "mülkiyet hakkı", altı kararda "kişisel verilen korunması hakkı", iki kararda "kamu hizmetine girme hakkı" ve birer kararda "dernek kurma özgürlüğü" ve "dilekçe ve bilgi edinme hakkı" ile ilişki kurularak ilgili hükümler Anayasa m. 104/17'in 2. cümlesine aykırı bulunmuştur. Bu incelemeler arasında aynı CBK içerisinde yer alan aynı veya farklı hükümlerin farklı haklarla ilişkilendirilmesi de söz konusu olabilmektedir. Örneğin kişisel verilen korunması hakkı kapsamında incelenen 5 CBK, aynı zamanda mülkiyet hakkı kapsamında da değerlendirilmiş; 5 CBK'nın birer tanesi ise kamu hizmetine girme hakkı ve dernek kurma özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

Mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilerek iptal edilen hükümleri içeren 25 CBK incelenmesinde huzur hakkı⁷²; emeklilik ve yaşlılık aylıkları⁷³; ücret, mali ve sosyal hak⁷⁴; ek ödeme, ikramiye ve fazla mesai ücreti⁷⁵; sözleşme ücreti⁷⁶; tazminat ödenmesi⁷⁷ ve çevre, imar ve yapılaşma⁷⁸ gibi konularda düzenlemeler yapıldığı gerekçesiyle ilgili hükümler iptal edilerek yürürlükleri dokuz ay ertelenmiştir. Örneğin:

⁷¹ AYM, E.2022/139, K.2023/158, 28/09/2023, § 31, 32, 33, 34, 35.

⁷² AYM, E.2021/6, K.2022/166, 29/12/2022, § 23, 24; AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 160, 161, 162, 164, 166, 167; AYM, E.2020/4, K.2022/147, 30/11/2022, § 100, 106, 107; AYM, E.2019/38, K.2022/148, 30/11/2022, § 8, 9, 81, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 90; AYM, E.2019/87, K.2022/158, 13/12/2022, § 153, 155, 156; AYM, E.2020/89, K.2023/85, 04/05/2023, § 18, 19, 20, 22; AYM, E.2020/54, K.2022/165, 29/12/2022, § 49, 50, 52; AYM, E.2021/25, K.2023/104, 31/05/2023, § 22, 25, 26, 29, 30, 31; AYM, E.2018/128, K.2023/159, 28/09/2023, § 122, 123, 124.

⁷³ AYM, E.2019/12, K.2022/164, 29/12/2022, § 20, 21, 26, 27; AYM, E.2018/149, K.2022/163, 29/12/2022, § 144, 145, 146, 147, 148.

⁷⁴ AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 75, 76, 77, 109, 110, 160, 161, 162, 164, 166, 167, 178, 179, 180, 333, 334, 335; AYM, E.2019/39, K.2023/67, 05/04/2023, § 10, 11; AYM, E.2020/4, K.2022/147, 30/11/2022, § 61, 62; AYM, E.2020/7, K.2022/146, 30/11/2022, § 48, 49; AYM, E.2022/114, K.2023/83, 04/05/2023, § 18, 19, 20; AYM, E.2023/72, K.2023/75, 04/05/2023, § 20, 21, 22, 23, 24; AYM, E.2020/54, K.2022/165, 29/12/2022, § 6, 7, 8, 9; AYM, E.2020/48, K.2023/11, 25/01/2023, § 93, 94, 95, 96; AYM, E.2020/48, K.2023/11, 25/01/2023, § 114, 115, 116; AYM, E.2023/7, K.2023/150, 13/09/2023, § 46, 47, 48, 49, 50, 51; AYM, E.2022/139, K.2023/158, 28/09/2023, § 18, 19, 20, 21, 22; AYM, E.2020/66, K.2023/199, 30/11/2023, § 29, 35, 36, 37.

⁷⁵ AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 184, 185, 186, 187; AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 162, 163, 164, 165.

⁷⁶ AYM, E.2018/120, K.2023/171, 11/10/2023, § 71, 72; AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 129, 130, 131, 132, 133, 134.

⁷⁷ AYM, E.2018/120, K.2023/171, 11/10/2023, § 75, 76, 77, 78.

⁷⁸ AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 208, 209, 210, 230, 231; AYM, E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023, § 65, 66, 67, 68.

- (24) Numaralı CBK'nın 1. maddesiyle (1) Numaralı CBK'nın 503. maddesine eklenen 3. fıkranın ve 504. maddesinin 4. fıkrasına eklenen cümlelerin inceleme- sinde, Cumhurbaşkanı yardımcısı, bakan veya bakan yardımcısı olarak atanan kişilerin bu göreve atandıkları tarih itibarıyla veya bu görevlere atandıktan sonra hak ettikleri emeklilik ve yaşlılık aylıklarıyla ilgili düzenlemeler, mülkiyet hakkı kapsamında olduğu⁷⁹;
- (4) Numaralı CBK'nın 63. maddesinin 3. fıkrasının incelenmesinde, dava konusu kuralın Avrupa Birliği nezdinde daimî temsilci yardımcısı olarak atanana mali ve sosyal haklar kapsamında yapılacak ödemelerin kişilere ekonomik menfa- at temin etmeyi içerdiğinin ifade edilerek söz konusu düzenlemenin mülkiyet hakkı kapsamında olduğu⁸⁰;
- (30) Numaralı CBK'nın 28. maddesiyle (4) Numaralı CBK'nın 586. madde- sine eklenen 4. fıkranın incelenmesinde TÜBİTAK Yönetim Kurulu üyelerine huzur hakkı ödenmesini ilişkin kuralın mülkiyet hakkı kapsamında olduğu⁸¹ ve
- (1) Numaralı CBK'nın 102. maddesinin 1. fıkrasının (g) ve (k) bentlerinin ince- lenmesinde, dava konusu kuralla çevre, imar ve yapılaşmaya ilişkin olarak harita, etüt, plan, parselasyon planı, kamulaştırma, arazi ve arsa düzenlemesi gibi hu- susların düzenlenmesinin mülkiyet hakkı kapsamında olduğu⁸² ifade edilmiştir.

Kişisel verilen korunması hakkıyla ilişki kurularak iptal edilen hükümleri içeren 6 CBK'nın incelenmesinde her türlü bilgi ve belge isteme⁸³; her türlü bilgi, veri ve istatistik toplama⁸⁴ ve kayıt tutma⁸⁵ gibi konularda düzenleme yapıldığı gerekçesiyle ilgili hükümler iptal edilerek yürürlükleri dokuz ay ertelenmiştir. Örnek olarak;

- (43) Numaralı CBK'nın 17. maddesiyle (1) Numaralı CBK'nın değiştirilen 231. maddesinin 1. fıkrasının (m) bendinin incelenmesinde, MASAK'a her türlü bilgi ve belge isteme yetkisi verilmesinin kişisel verilerin korunması hakkı kapsa- mında değerlendirilmesi⁸⁶;
- (58) numaralı CBK'nın 7. maddesiyle 4 numaralı CBK'nın 234. maddesinin 1. fıkrasının değiştirilen (t) bendinin "...kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden işletme ve girişimcilere ait bu hususlara ilişkin her türlü bilgi

⁷⁹ AYM, E.2019/12, K.2022/164, 29/12/2022, § 20, 21, 26, 27.

⁸⁰ AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 109, 110.

⁸¹ AYM, E.2019/38, K.2022/148, 30/11/2022, § 81, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 90.

⁸² AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 230, 231.

⁸³ AYM, E.2019/96, K.2022/17, 24/02/2022, § 78, 79; AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 304, 305, 306, 307, 308.

⁸⁴ AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 123, 124, 125; AYM, E.2020/48, K.2023/11, 25/01/2023, § 48, 49, 50, 51, 52.

⁸⁵ AYM, E.2018/149, K.2022/163, 29/12/2022, § 9, 11, 12, 13, 14, 29, 30, 31, 32, 112, 113, 114.

⁸⁶ AYM, E.2019/96, K.2022/17, 24/02/2022, § 78, 79.

ve veriyi almak ve analiz etmek, raporlamak,...” bölümünün incelenmesinde, dava konusu kuralla KOSGEB’e verilen yetkinin kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında değerlendirilmesi⁸⁷ ve

- (17) Numaralı CBK’nın 1. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendiyle (1) Numaralı CBK’nın başlığı ile birlikte değiştirilen 263. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan “...kayıtlarını tutmak,...” ibaresinin incelenmesinde, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü’ne dava konusu kuralla verilen dernek, vakıf ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların kayıtlarının tutulmasına ilişkin yetkinin kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında değerlendirilmesi⁸⁸ verilebilir.

Kamu hizmetine girme hakkıyla ilişki kurularak iptal edilen hükümleri içeren 2 CBK’nın incelenmesinde AYM, (4) Numaralı CBK’nın 799. maddesiyle (1) numaralı CBK’ya eklenen 274/A maddesinde kamu görevi niteliğinde olan kaymakam adaylığına atanmak için aranan şartlara ilişkin bir düzenleme yapıldığından hareketle kamu hizmetine girme hakkının uygulanmasıyla ilgili bir kural olduğunu tespit etmiştir⁸⁹. (1) Numaralı CBK’nın 13. maddesinin 7. fıkrasının incelenmesinde ise Mahkeme, dava konusu kuralla Cumhurbaşkanlığı merkez teşkilatında görev yapacak olan sözleşmeli personelin 657 sayılı Kanun ile diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılmasına dair düzenlemelerine bağlı kalınmaksızın, (1) numaralı CBK hükümlerine ve akdedilecek sözleşmeye göre personelin istihdam edileceğinin düzenlenmesini, kamu görevlisi niteliğindeki sözleşmeli personelin kamu hizmetine giriş şart ve koşulları ile ilişkili bir düzenleme olduğu gerekçesiyle kamu hizmetine girme hakkı kapsamında değerlendirmiş⁹⁰. İki hükmü de iptal eden AYM, hükümlerin yürürlük tarihlerini dokuz ay ertelemiştir.

Dernek kurma özgürlüğü kapsamında değerlendirilerek iptal edilen hükümleri içeren (17) Numaralı CBK’nın incelenmesinde AYM, CBK’nın 1. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinde dava konusu kuralla İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğe verilen dernekler ve şubelerinin, derneklerin ve vakıfların üst kuruluşlarının, 3335 sayılı Kanuna göre kurulan teşekküllerin, yabancı dernek, vakıf ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye’deki şube ve temsilciliklerinin, yabancı derneklerin her türlü izin ve faaliyetlerinin denetiminin yapılması yetkisini dernek kurma özgürlüğü ile ilişkilendirmiş⁹¹. Aynı fıkranın (g) bendinde yaptığı incelemede ise Mahkeme, Genel Müdürlüğe verilen Türk vatandaşları tarafından yurt dışında kurulan dernek ve benzeri kuruluşların faaliyetlerini izlemek, değerlendirmek ve gerekli işlemlerin yapılmasını sağlamak yetkisini de dernek kurma

⁸⁷ AYM, E.2020/48, K.2023/11, 25/01/2023, § 48, 49, 50, 51, 52.

⁸⁸ AYM, E.2018/149, K.2022/163, 29/12/2022, § 9, 11, 12, 13, 14.

⁸⁹ AYM, E.2022/71, K.2023/65, 05/04/2023, § 17, 18.

⁹⁰ AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 116, 119, 120, 121, 122, 123, 124.

⁹¹ AYM, E.2018/149, K.2022/163, 29/12/2022, § 89, 90.

özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir⁹². İki hükmü de iptal eden AYM, hükümlerin yürürlük tarihini dokuz ay ertelemiştir.

Dilekçe ve bilgi edinme hakkıyla ilişki kurularak iptal edilen hükümleri içeren (101) Numaralı CBK'nın 1. maddesiyle (14) Numaralı CBK'nın 3. maddesine eklenen 3. fıkranın incelenmesinde AYM, dava konusu kuralla kişilerin talep, görüş ve önerilerini kamu kurum ve kuruluşlarına daha kolay iletilebilmesini ve başvurular hakkında daha etkili ve hızlı sonuç alınabilmesini sağlamak amacıyla CİMER'in kurulması ve çalışma usul ve esaslarının Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenmesinin düzenlenmesini dilekçe ve bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirerek iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir⁹³.

3) Anayasanın 104. Maddesinin 17. Fıkrasının Üçüncü Cümlesine Aykırı Durumlar

AYM'nin Anayasa m. 104/17'nin üçüncü cümlesine aykırı bulduğu ve iptal ederek hükmün ertelenmesine karar verdiği hükümleri içeren CBK sayısı bugün itibariyle 26'dır ve tamamında süre dokuz ay olarak tayin edilmiştir. 19 CBK'nın incelenmesinde ilişki kurulan Anayasa'nın 128. maddesi, 3. cümle kapsamında en çok değerlendirilen madde olarak ön plana çıkmaktadır. 128. maddeyi, 4 CBK incelemesi ile Anayasa'nın 123. maddesi, 3 CBK incelemesi ile Anayasa'nın 161. maddesi, 2'şer CBK incelemesi ile Anayasa'nın 140. ve 130. maddesi ve 1'er CBK incelemesi ile Anayasa'nın 127., 135., 126., ve 47. maddeleri takip etmektedir. Bu incelemeler arasında aynı CBK içerisinde yer alan aynı veya farklı hükümlerin farklı maddelerle ilişkilendirilmesi de söz konusu olabilmektedir. Örneğin Anayasa'nın 128. madde kapsamında incelenen (1) Numaralı CBK, aynı zamanda Anayasa'nın 123., 140., 127., 135. ve 126. maddeleri kapsamında da değerlendirilmiştir.

Anayasa'nın kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümlerin "Genel ilkeler" başlıklı 128. maddesi kapsamında değerlendirilerek iptal edilen hükümleri içeren 19 CBK incelenmesinde, memur ve diğer kamu görevlisi statüsündekilerle ilgili düzenlemeler yapıldığı gerekçesiyle ilgili CBK hükümleri iptal edilmiş ve hükümlerin yürürlükleri dokuz ay ertelenmiştir⁹⁴. Örneğin:

⁹² AYM, E.2018/149, K.2022/163, 29/12/2022, § 93, 94.

⁹³ AYM, E.2022/93, K.2024/9, 18/01/2024, § 24, 25, 26, 27.

⁹⁴ AYM, E.2021/90, K.2022/108, 28/09/2022, § 62, 64, 66; AYM, E.2019/96, K.2022/17, 24/02/2022, § 57, 60, 61, 62; AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 78, 79, 80, 103, 104; AYM, E.2019/39, K.2023/67, 05/04/2023, § 10, 11; AYM, E.2020/4, K.2022/147, 30/11/2022, § 61, 62; AYM, E.2020/7, K.2022/146, 30/11/2022, § 48, 49; AYM, E.2022/114, K.2023/83, 04/05/2023, § 18, 19, 20; AYM, E.2023/72, K.2023/75, 04/05/2023, § 20, 21, 22, 23, 24; AYM, E.2020/54, K.2022/165, 29/12/2022, § 6, 7, 8, 9, 81, 82, 83, 84, 85; AYM, E.2018/149, K.2022/163, 29/12/2022, § 202, 203, 206, 207; AYM, E.2021/115, K.2023/133, 26/07/2023, § 10, 11, 12, 13, 14, 15; AYM, E.2023/120, K.2023/128, 26/07/2023, § 6, 7, 8, 9; AYM, E.2020/48, K.2023/11, 25/01/2023, § 93, 94, 95, 96; AYM, E.2023/7, K.2023/150, 13/09/2023, § 46, 47, 48, 49, 50, 51; AYM, E.2018/120, K.2023/171, 11/10/2023, § 55, 56, 57; AYM, E.2018/128, K.2023/159, 28/09/2023, § 90, 91, 92, 93, 112, 113, 114, 115; AYM, E.2022/139, K.2023/158, 28/09/2023, § 18, 19, 20, 21, 22; AYM,

- (43) Numaralı CBK'nın 14. maddesiyle (1) Numaralı CBK'ya eklenen "hazine ve maliye başmüfettişleri, müfettişleri ve müfettiş yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları ile..." ibaresinin incelenmesinde, bahsi geçen personelin, memur ve diğer kamu görevlisi statüsünde buldukları⁹⁵;
- (3) Numaralı CBK'nın 3. maddesinin 3. fıkrasının ikinci cümlesinin incelenmesinde, dava konusu kuralın yurt dışı sürekli görevlere atanan ancak üst kademe kamu yöneticisi sıfatını haiz olmayan kamu görevlilerini ilgilendirdiği⁹⁶ ve
- (4) Numaralı CBK'nın 55. maddesinin 2. fıkrasının ikinci cümlesinin incelenmesinde, AFAD'da görevli denetçi ve denetçi yardımcılara tanınan özlük haklarına yönelik düzenlemenin memur ve diğer kamu görevlisi statüsündekilerin özlük işleri olduğu⁹⁷ belirtilmiştir.

Anayasa'nın "İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzel kişiliği" başlıklı 123. maddesi kapsamında değerlendirilerek iptal edilen hükümleri içeren 4 CBK bulunmaktadır⁹⁸. Anayasa Mahkemesinin ilgili hükümleri Anayasa'nın 123. maddesi kapsamında değerlendirdiği ve 104. maddenin 17. fıkrasının 3. cümlesine aykırı bularak iptal ettiği kararlarıyla ilgili örnek olarak (4) Numaralı CBK'nın 619. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin incelenmesinde dava konusu kuralla İŞKUR'un organlarından olan Genel Kurula kamu kurum ve kuruluşlarını temsil bakan tarafından belirlenecek üyelerin temsilci olarak katılacağı düzenlendiği; bununla birlikte kuralda hangi kamu kurum ve kuruluşların Genel Kurulda temsil edileceğinin, temsilci sayısı ve temsilcilerin nitelikleri hususlarının belirtilmediği gerekçesiyle ilgili hükmün iptal edilmesi gösterilebilir⁹⁹.

Anayasa'nın "Bütçe ve kesinhesap" başlıklı 161. maddesi kapsamında bütçenin uygulanması yönüyle değerlendirilerek iptal edilen hükümleri içeren 3 CBK bulunmaktadır¹⁰⁰. Bu 3 CBK ile ilgili iptal kararlarına örnek olarak (59) Numaralı CBK'nın 9. maddesiyle (1) Numaralı CBK'ya eklenen 388/A maddesinin (m)

E.2020/66, K.2023/199, 30/11/2023, § 29, 35, 36, 37, 53, 54, 55, 56, 57, 58; AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 71, 72, 73, 74, 75, 80, 81, 82, 83, 110, 111, 112, 113, 114, 126, 127, 128, 319, 320, 321, 322; AYM, E.2019/113, K.2023/198, 30/11/2023, § 47, 50, 51, 52, 54, 55.

⁹⁵ AYM, E.2019/96, K.2022/17, 24/02/2022, § 57, 60, 61, 62.

⁹⁶ AYM, E.2018/120, K.2023/171, 11/10/2023, § 55, 56, 57.

⁹⁷ AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 78, 79, 80. Ayrıca bu son karar Mahkemenin ilk defa aynı düzenlemeyi Anayasanın 104. maddenin 17. fıkrasındaki ikinci ve üçüncü cümleye birlikte aykırı bulması bakımından önemlidir.

⁹⁸ AYM, E.2019/87, K.2022/158, 13/12/2022, § 139, 140; AYM, E.2020/48, K.2023/11, 25/01/2023, § 74, 77, 78, 79; AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 311, 312, 313, 314, 315; AYM, E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023, § 31, 32, 33, 34, 35.

⁹⁹ AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 275, 276.

¹⁰⁰ AYM, E.2021/25, K.2023/104, 31/05/2023, § 17, 18, 19; AYM, E.2020/46, K.2023/149, 13/09/2023, § 28, 29, 30, 31, 32, 33; AYM, E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023, § 44, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 53, 76, 77, 78, 79.

bendinde yer alan "...usul ve esasları belirlemek," ibaresinin incelenmesinde, dava konusu kuralla Milli Teknoloji Genel Müdürlüğüne, Türkiye'de bilimsel ve teknolojik araştırma, geliştirme, tasarım ve yenilikçilik faaliyetlerini ve girişimlerini teşvik etme ve bu faaliyetler sonucu ortaya çıkan ürünlerin patenti, yatırımı ve pazarlanması konusunda gerçek ve tüzel kişilere destek verme görevinin düzenlenmesinin bütçenin uygulanmasına ilişkin bir düzenleme olduğu gerekçesiyle iptal edilmesi gösterilebilir¹⁰¹.

Anayasa'nın "Hakimlik ve savcılık mesleği" başlıklı 140. maddesi kapsamında değerlendirilerek iptal edilen hükümleri içeren 2 CBK bulunmaktadır¹⁰². (1) Numaralı CBK'nın 58. maddesinin 2., 3., 4. ve 5. fıkralarının incelenmesinde Mahkeme, dava konusu kurallar ile Bakanlığın yurt dışı teşkilatında yer alan adalet müşavirliği kadrolarına atanma şartlarının, bu kadroda görev yapan personelin sicillerinin nasıl ve kim tarafından verileceğinin, yurt dışı sürekli görev süresinin ve yurt dışı teşkilatına atanan hâkim ve savcılara yapılacak ödemelerin düzenlenmesini iptal etmiş ve hükmünün yürürlüğü dokuz ay ertelemiştir¹⁰³. (63) Numaralı CBK'nın 17. maddesiyle ekli listede yer alan Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı ile tetkik hâkimleri kadrolarının ihdas edilerek (2) Numaralı CBK'nın eki (II) Sayılı Cetvelin ilgili bölümüne eklenmesinin incelenmesinde ise Mahkeme, Adalet Bakanlığı merkez teşkilatında görev yapan adli ve idari yargı mensuplarının idari bir görev yürüttükleri açık olmakla birlikte hâkim ve savcı sıfatlarını korumaya devam ettiklerinden hareketle söz konusu hükmü iptal etmiş ve iptal hükmünün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹⁰⁴.

Anayasa'nın "Yükseköğretim kurumları" başlıklı 130. maddesi kapsamında değerlendirilerek iptal edilen hükümleri içeren 2 CBK bulunmaktadır¹⁰⁵. Anayasa Mahkemesi, CBK lar ile ilgili iptal hükmünün ertelenmesi yetkisini ilk defa kullandığı (65) Numaralı CBK'nın 1. maddesinin incelenmesinde, dava konusu kuralda yer alan listedeki kadroların ihdas edilerek (2) Numaralı CBK'nın eki olan (III) Sayılı Cetvele eklenmesini öğretim elemanlarının görev ve yetkileriyle özellikle özlük haklarını etkilediği gerekçesiyle iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹⁰⁶. Mahkeme, (63) Numaralı CBK'nın 9. maddesinin 1. fıkrasının ikinci cümlesinin incelenmesinde ise dava konusu kuralla Adalet Bakanlığının talebi üzerine üniversiteler tarafından cinsel suç mağdurlarına yönelik hizmet vermek amacıyla merkezler kurulmasının düzenlenmesini iptal etmiş ve hükmün yürürlü-

¹⁰¹ AYM, E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023, § 44, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 53.

¹⁰² AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 110, 111, 112, 113, 114, 195, 196, 197, 198, 199, 200; AYM, E.2020/65, K.2023/187, 08/11/2023, § 88, 89, 90.

¹⁰³ AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 195, 196, 197, 198, 199, 200.

¹⁰⁴ AYM, E.2020/65, K.2023/187, 08/11/2023, § 88, 89, 90.

¹⁰⁵ AYM, E.2020/71, K.2021/33, 29/04/2021, § 19, 20, 21; AYM, E.2020/65, K.2023/187, 08/11/2023, § 41, 42, 43.

¹⁰⁶ AYM, E.2020/71, K.2021/33, 29/04/2021, § 19, 20, 21.

ğünü dokuz ay ertelemiştir¹⁰⁷.

Anayasa'nın "Devletleştirme ve Özelleştirme" başlıklı 47. maddesiyle ilişki kurulan (59) Numaralı CBK'nın 6. maddesiyle (1) Numaralı CBK'nın değiştirilen 385. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde yer alan "...veya denetlemek;..." ibaresinin incelenmesinde AYM, dava konusu kuralla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının sanayi ürünlerine yönelik olarak hazırlamış olduğu idari ve teknik düzenlemelerin Türk standartlarına uygunluğunun kendisi tarafından denetlenebileceği gibi üçüncü kişilere de denettirilmesinin düzenlenmesini iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹⁰⁸.

Anayasa'nın "Merkezi idare" başlıklı 126. maddesiyle ilişki kurulan (1) Numaralı CBK'nın 254. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinin incelenmesinde AYM, dava konusu kuralla merkezî idare bakımından ülkenin idari bölümlere ayrılmasının, ülkenin idari bölümlerinden olan il ve ilçelerin genel idarelerinin düzenlenmesinin İçişleri Bakanlığınca gerçekleştirileceğinin düzenlenmesini münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir konuyla ilgili olduğu sebebiyle iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹⁰⁹.

Anayasa'nın "Mahalli idareler" başlıklı 127. maddesiyle ilişki kurulan (1) Numaralı CBK'nın 97. maddesinin 1. fıkrasının (o) bendinin incelenmesinde Mahkeme, dava konusu kuralla mahallî idareler ve bunların merkezî idare ile alaka ve münasebetlerinin düzenlenmesini münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir konuyla ilgili olduğu sebebiyle iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹⁰.

Anayasa'nın "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları" başlıklı 135. maddesiyle ilişki kurulan (1) Numaralı CBK'nın 107. maddesinin 1. fıkrasının (h) bendinin incelenmesinde AYM, dava konusu kuralla yerleşme, çevre, yapılaşma ve imar konularıyla ilgili olarak mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuat hazırlamak ve anılan konularla ilgili mimarlık ve mühendislik kuruluşlarını denetlenmesinin düzenlenmesini kanunla düzenlenmesi gereken bir konuyla ilgili olduğu sebebiyle iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹¹.

4) Anayasanın 104. Maddesinin 17. Fıkrasının Dördüncü Cümlesine Aykırı Durumlar

Bu cümle bağlamında verilen iptal kararlarında yürürlüğün ertelenmesi Anayasa'nın kurduğu düzen bağlamında tam bir tezata işaret etmektedir. Çünkü AYM burada kanunda açıkça düzenlenen bir konu olduğu tespitinden dolayı CBK kuralını iptal etmektedir. Oysa Anayasa m. 104/17'nin beşinci cümlesine göre zaten anılan

¹⁰⁷ AYM, E.2020/65, K.2023/187, 08/11/2023, § 41, 42, 43.

¹⁰⁸ AYM, E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023, § 24, 25, 26, 27, 28.

¹⁰⁹ AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 311, 312, 313, 314, 315.

¹¹⁰ AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 220, 224, 225, 226.

¹¹¹ AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 240, 244, 245, 246, 247, 248.

CBK'nın uygulama kabiliyeti olmaması gerekir. Öte yandan olduğu varsayımında dahi ilgili CBK kuralının iptalinin bir hukuk boşluğu oluşturmadığını AYM karar gerekçesi zaten ortaya koymaktadır. Bu cümle bakımından iptal kararının yürürlüğünün ertelenmesi kanaatimizce erteleme kurumunun özensiz kullanıldığına açık bir örneklik teşkil etmektedir.

- (50) Numaralı CBK'nın 5. maddesiyle (4) Numaralı CBK'nın 637 maddesine eklenen 2. fıkranın incelenmesinde AYM, 375 sayılı KHK'nın ek 26 ve 27. maddeleri uyarınca istihdam edilen personelin sigortalılık statüsünün 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendine tabi olacağını ifade ederken söz konusu hüküm ile bu statünün aynı fıkranın (c) bendi ile ilişkilendirilebileceğini belirterek KHK'nın açıkça düzenlediği bir konuda düzenlenen ilgili CBK hükümlerini Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasının 4. cümlesine aykırı bularak iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹².
- (54) Numaralı CBK'nın 2. maddesiyle (2) Numaralı CBK'ya eklenen ek 3. maddenin incelenmesinde AYM, dava konusu kural ile 375 sayılı KHK'nın ek 26. maddesi kapsamında istihdam edilecek sözleşmeli personelin pozisyonlarının ihdasına ve istihdam süresine ilişkin usul ve esaslar belirlendiğinden hareketle kanunun açıkça düzenlediği bir konuda düzenleme yapıldığını belirterek düzenlenen ilgili CBK hükmünü Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasının 4. cümlesine aykırı bularak iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹³.
- (55) Numaralı CBK'nın 2. maddesiyle (4) Numaralı CBK'nın 235. maddesinin 1. fıkrasına eklenen ikinci cümlenin incelenmesinde AYM, KOSGEB personelinin 375 sayılı KHK'nın ek 27. maddesine göre 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılacağını hükme bağlarken dava konusu kural ile sözü edilen personelin aynı kanunun (c) bendine tabi olduğunun düzenlenmesini Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasının 4. cümlesine aykırı bularak iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹⁴.
- (17) Numaralı CBK'nın 1. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendiyle (1) Numaralı CBK'nın başlığı ile birlikte değiştirilen 263. maddesinin 1. fıkrasının (ğ) bendinin incelenmesinde AYM, dava konusu kuralın atıf yaptığı (a) bendindeki derneklerin ve şubelerin, derneklerin ve vakıfların üst kuruluşlarının, yabancı dernek, vakıf ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şubeleri ile temsilciliklerinin yönetici veya üyeleri ile (b) bendindeki teşekküllerin yönetici veya üyelerinin yasalara aykırı faaliyetleri hakkında İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'ne verilen ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde çalışarak gerekli işlemleri yapma yetkisinin 5253 sayılı Kanunla düzenlendiğini belirterek söz

¹¹² AYM, E.2020/5, K.2022/115, 13/10/2022, § 26, 27, 28.

¹¹³ AYM, E.2020/28, K.2022/156, 13/12/2022, § 20, 21, 22.

¹¹⁴ AYM, E.2020/29, K.2022/155, 13/12/2022, § 13, 14, 16.

konusu düzenlemeyi Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasının 4. cümlesine aykırı bularak iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹⁵.

(1) Numaralı CBK'nın 328. maddesinin 2. fıkrasının incelenmesinde AYM, dava konusu kuralla Millî Eğitim Bakanlığının Türkiye'deki veya Yükseköğretim Kurulu tarafından denkliği kabul edilen yurt dışındaki üniversitelerin eğitim fakültelerinin ilgili bölümlerinden lisans düzeyinde eğitimini başarıyla bitirenlerin ilgili ülke vatandaşlıklarına sahip olanlarla süresiz oturma ve çalışma izni bulunanlardan, Bakanlığın mahallinden sözleşmeli statüde öğretmen olarak hizmet alınabileceğinin düzenlenmesini Anayasanın 128. maddesi, kamu hizmetlerine girme hakkı ve aynı konunun düzenlenmesinden bahisle 652 sayılı KHK kapsamında değerlendirerek söz konusu düzenlemeyi Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasının 2. ve 4. cümlesine aykırı bularak iptal etmiş ve hükmün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹⁶.

B. CBK'nın İçerik Yönünden Anayasa'ya Aykırı Olduğu Durumlar

Kanaatimizce AYM'nin CBK denetiminde iptal kararlarının yürürlüğünü ertelemesi kurumunu kullanabileceği yegâne karar türü CBK'nın içerik yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu hallerdir. AYM'nin bu şekilde verdiği beş adet karar bulunmaktadır. Bunlar:

- (79) Numaralı CBK'nın 12. maddesiyle (1) Numaralı CBK'ya eklenen 458/B maddesinin (ğ) bendinde yer alan "...işletmek..." ibaresinin incelenmesinde AYM, dava konusu kuralla Destek Hizmetleri, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye Genel Müdürlüğünün 4458 sayılı Kanun gereğince tasfiyesi gereken eşya için açılacak depo, mağaza ve satış reyonları işletirmesinin mümkün kılınmasıyla birlikte tasfiyelik eşya için açılacak depo, mağaza ve satış reyonlarının hangi usullerle işletileceğine, işletmecinin yetki ve sorumluluklarına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmediğinden söz konusu yerleri "işletmek" hususunda yürütmeye yetki veren düzenlemenin Anayasa'nın 2. maddesi kapsamında belirlilik ilkesine aykırı olduğunu ve bu durumun Anayasanın 128. maddesi yönünden yapılacak denetime de engel teşkil ettiğini ifade ederek söz konusu düzenlemeyi iptal etmiş ve iptal hükmünün yürürlüğü dokuz ay ertelenmiştir¹¹⁷.
- (4) Numaralı CBK'nın 54. maddesinin 1. fıkrasının ikinci cümlesinin "... personelinin görev ve yetkileri, görevlendirme, çalışma usul ve esasları ile bu müdürlük personeline ilişkin diğer hususlar Başkanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir." bölümünün incelenmesinde AYM, dava konusu

¹¹⁵ AYM, E.2018/149, K.2022/163, 29/12/2022, § 97, 98, 99, 100, 101.

¹¹⁶ AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 366, 367, 368, 369, 370. Bu kararla Mahkeme, ilk defa bir düzenlemeyi Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrasının 4. cümlesiyle birlikte 2. cümlesi yönünden de iptal etmiştir.

¹¹⁷ AYM, E.2021/90, K.2022/108, 28/09/2022, § 34, 35, 36, 40, 41, 42, 43, 44.

kuralın yer aldığı CBK ile AFAD personelinin görev ve yetkileri, görevlendirilmesi, çalışma usul ve esasları ile personele ilişkin diğer hususlar konusunda düzenleme yapılmamasını ve bu konuya ilişkin genel çerçeve ve temel kuralların CBK ile belirlenmeksizin dava konusu kuralla düzenleme yetkisinin yönetmeliğe bırakılmasını Anayasanın 106. maddesine aykırı bularak söz konusu düzenlemeyi iptal etmiş ve iptal hükmünün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹⁸. Aynı CBK'nın 619. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin incelenmesinde ise Mahkeme, dava konusu kuralla İŞKUR'un organlarından olan Genel Kurula kamu kurum ve kuruluşlarını temsilen bakan tarafından belirlenecek üyelerin temsilci olarak katılacağını düzenlediğini; bununla birlikte kuralda hangi kamu kurum ve kuruluşlarının Genel Kurulda temsil edileceği, temsilci sayısı ve temsilcilerin nitelikleri hususları belirtilmediğini ifade ederek söz konusu kuralı Anayasanın 123. maddesine aykırılıktan iptal etmiş ve iptal hükmünün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹¹⁹.

- (30) Numaralı CBK'nın 13. maddesiyle (4) Numaralı CBK'nın 451. maddesine eklenen 2. fıkranın incelenmesinde AYM, dava konusu kuralla Spor Toto Teşkilat Başkanlığının yönetim kurulunun teşkiline ilişkin usul ve esasların Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenmesinin öngörülmekle birlikte yönetim kurulunun teşkiline ilişkin genel çerçeve ve temel kuralların CBK ile belirlenmeksizin Bakanlığa sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisi verildiğini ve yürütme organına tanınan asli düzenleme yetkisinin idareye devredildiğini ifade ederek söz konusu kuralı Anayasanın 123. maddesine aykırılıktan iptal etmiş ve iptal hükmünün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹²⁰.
- (3) Numaralı CBK'nın 2. maddesinin 2. fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "... (II) sayılı cetvelde yer alan kadro, pozisyon ve görevlere Cumhurbaşkanı onayı ile ..." ibaresinin incelenmesinde AYM, ekli (II) Sayılı Cetvelde yer alan "I. Hukuk Müşavirleri (Bakanlık Bağlı, İlgili, İlişkili Kuruluşları)" ve "Spor Müşavirleri" ibaresi haricindeki kısım için üst kademe kamu yöneticilerinin yanında Sayıştay savcılarını, müfettişleri, hazine kontrolörleri ve daimi temsilci yardımcılarını gibi üst kademe kamu yöneticisi olmayan kadro, pozisyon ve görevlere de yer verilmesini Anayasanın 2. maddesine; ekli listede yer alan üst kademe kamu yöneticilerinin atamasının Cumhurbaşkanı onayı ile yapılmasının öngörülmesini ise Anayasanın 104. maddesinin 9. fıkrasına aykırı bularak iptal etmiş ve iptal hükmünün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹²¹.
- (63) Numaralı CBK'nın 9. maddesinin 2. fıkrasının incelenmesinde AYM,

¹¹⁸ AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 39, 40, 41, 42, 43, 44.

¹¹⁹ AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022, § 275, 276.

¹²⁰ AYM, E.2019/38, K.2022/148, 30/11/2022, § 23, 24, 25, 26.

¹²¹ AYM, E.2018/120, K.2023/171, 11/10/2023, § 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46.

dava konusu kuralın yer aldığı CBK’da Sağlık Bakanlığı bünyesinde cinsel suç mağdurlarına hizmet veren merkezlerin kurulmasına, işleyişine ve denetimine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesiyle ilgili herhangi bir kuralın yer almadığını ifade etmiş, konuya ilişkin genel çerçeve ve temel kuralların CBK ile belirlenmeksizin dava konusu kuralla düzenleme yetkisinin yönetmeliğe bırakılmasını Anayasanın 106. maddesine aykırı bularak iptal etmiş ve iptal hükmünün yürürlüğünü dokuz ay ertelemiştir¹²².

SONUÇ YERİNE: AYM İPTAL ETTİĞİ CBK KURALLARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ TARİHİ ERTELEYEBİLİR Mİ?

Başlıktaki soruya Anayasa ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet sisteminin gerekleri düşünülerek kısaca; CBK’ların konu bakımından yetki yönünden Anayasa’ya aykırı olduğu durumlarda iptal kararlarının yürürlüğe girmesi ertelenemez şekilde cevap verilmelidir.

Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında Anayasa Mahkemesinin “gerek hallerde” iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi erteleyebileceği düzenlenmiştir. Ancak “gerek haller”in ne olduğu Anayasa, kanun veya Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünde ayrıca belirtilmemiştir. Aslında Anayasa’daki düzenlemeyi takip eden cümle gereken halleri “...iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak ...” ifadesiyle biraz daha somutlaştırmaktadır. “Gerek haller” ifadesi mülga 10/11/1983 tarih ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 53. maddesinin dördüncü fıkrasında “...iptali halinde meydana gelecek olan hukuki boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlal edici mahiyette görürse...” şeklinde daha açık bir şekilde düzenlenmekteydi. Mevcut 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 66. maddesinin üçüncü fıkrasında ise “... Mahkeme gerekli gördüğü hâllerde...” denilmekle yetinilmiştir. AYM tarafından yalnızca Anayasa ve 6216 sayılı Kanun’da yer alan ertelemeye ilişkin hükme atıf yapılarak verilen iptal hükümlerinin yürürlüğünün ertelenmesi kararları ile “doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlâl edecek nitelikte görüldüğünden” ve “kararın derhâl uygulanması kamu düzenini ihlal edici nitelikte görüldüğünden” şeklindeki gerekçelerle verilen erteleme kararları arasında gerekçesiz olma bakımından bir fark bulunmadığı söylenebilir¹²³.

Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” hükmünün çalışmamıza konu erteleme kararlarını da kapsadığı açıktır. Gerekçeli karar hakkı prensip olarak davanın taraflarının uyuşmazlıkları hakkında verilen karar hakkında mutmain olmasına yönelik güçlü

¹²² AYM, E.2020/65, K.2023/187, 08/11/2023, § 53, 54, 55, 56.

¹²³ Kübra Cemre Özveri “Anayasa Mahkemesi İptal Kararlarının Zaman Yönünden Uygulanması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2020 63- 64.

bir güvencedir ve bu yönüyle adil yargılanma hakkının da en önemli alt ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Soyut norm ile somut uyumsuzluk arasında köprü işlevi gören gerekçe, pozitif hukukun adil çıktılar üretmesinde eşsiz bir işleve sahiptir. Ancak gerekçenin işlevi bunlarla sınırlı değildir. Kararların gerekçeli olması, mahkemeyi işi daha esaslı incelemeye, konu hakkında daha fazla düşünmeye, kararları verirken ve kaleme alırken titiz olmaya da sevk etmektedir¹²⁴. Kanaatimizce AYM'nin erteleme kararlarının formül gerekçelerden arındırılarak gerçek anlamda gerekçeye kavuşturulması Mahkemeyi bu konuda bir kez daha düşünmeye sevk edecektir.

Bu aşamada AYM'nin öncelikle sorması gereken soru, iptal üzerine verdiği yürürlüğün ertelenmesindeki süreyi gerçek anlamda hangi organa verdiği olmalıdır. CBK'ların konu bakımından yetki yönünden iptali kararlarında Mahkeme aslında Cumhurbaşkanına CBK ile düzenlediği konuyu düzenleme yetkisinin olmadığına karar vermektedir. Mahkeme bu tespiti neticesinde iptal kararı verdiğinde, Cumhurbaşkanının bu Anayasa'ya aykırılığı ortadan kaldırılabilesinin mümkün olmadığını da ifade etmektedir. Daha açık bir ifadeyle Cumhurbaşkanı'nın yeni bir CBK ile iptal edilen CBK'yı Anayasa'ya uygun hale getirme şansının olmadığına hükmetmektedir.

Tıpkı diğer başkanlık sistemi örneklerinde olduğu gibi kuvvetlerin sert ayrılığı sistemini benimseyen Cumhurbaşkanlığı Hükümet sisteminde de CBK'nın konu bakımından yetki yönünden iptali üzerine TBMM'ye süre verilmesi dolaylı yoldan yürütme organına yasama alanında yer açmaktadır. Doğrudan bir kanun teklifi vermek gibi nitelendirilemese de AYM'nin bu uygulaması yürütme organının yetkisiz bir şekilde düzenlediği konuda yasama organının kanun çıkarması külfeti yüklediği söylenebilir.

AYM bu çalışmanın kaleme alındığı tarihe kadar CBK'larla ilgili yapılan norm denetimi kararlarının 49 tanesinde iptal karar vermiş, bunların 36 tanesinde iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi ertelemiştir (yaklaşık %73). Ertelenen kararların tamamında konu bakımından yetki yönünden iptal edilen kurallar bulunmaktadır.

AYM'nin iptal ederek yürürlüğün ertelenmesine karar verdiği 36 CBK incelemesinin 22'sinde "*İptal Kararının Yürürlüğe Gireceği Gün Sorunu*" başlıklı karar bölümünde açıkça "*hukuki boşluğun doldurulabilmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması için*" süre verildiği ifade edilmektedir. İptal hükmünün ertelenmesine karar verildiği durumlardan yalnızca 09/11/2022 tarih 2018/123 esas numaralı kararda gerekli düzenlemelerin yapılması için TBMM'nin yanında Cumhurbaşkanına da süre verildiği belirtilmiştir.

Görev (fonksiyon) gaspı, literatürde idarenin görev alanına girmeyen bir konuyla ilgili idare adına işlem tesis etmeye yetkili olanlardan birinin karar alma hali olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla görev gaspının olduğu hallerde devlet organları arasındaki başta Anayasa ile belirlenmiş olan görev dağılımına riayet edilmeyerek

¹²⁴ Hilal Albal Ulaş, "Yargı Kararlarının Gerekçeli Olması Üzerine Bir Değerlendirme" (2021) 11(2) Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 1250.

işlem tesis edilmesi söz konusu olmaktadır. Bu durumun kuvvetler ayrılığı ilkesi-
ne aykırı olduğu da ifade edilmektedir¹²⁵. AYM'nin Cumhurbaşkanının düzenlediği
bir normla ilgili olarak TBMM'ye süre vermesi bu bakımdan düşünölmeye değer
durmaktadır. Gerçekten Anayasa Mahkemesi bu tercihiyle yürütmenin düzenlediği
bir konuyla ilgili yasamaya süre vermesi Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemindeki
yasama-yürütme arasındaki görev ayırımına aykırıdır. Bu yönüyle Anayasa Mah-
kemesinin CBK normunu iptal ederek hükmün ertelenmesi kararı verdiği hallerde
hukukî boşluğun doldurulması için TBMM'ye değil Cumhurbaşkanına süre veril-
mesi gerektiği açıktır. Ancak bu halde de Anayasanın 104. maddesinin 17. fıkrası-
nın 1., 2., 3. ve 4. cümleleri bağlamında bu durumun incelenmesi gerekmektedir.

Kanaatimizce AYM iptal kararlarının yürürlüğünün ertelenmesi kurumunu daha
özenli kullansa, yürürlüğün ertelenmesi kararlarında ayrıca bir gerekçe yazmayı
tercih etse hem bu yetkisini daha titiz kullanacak hem de hükümet sisteminin özüne
aykırı olan bu tercihten vazgeçebilecektir. Gerçekten Mahkemenin verdiği erteleme
kararlarındaki formül gerekçeler her zaman somut durumla uyuşmamaktadır.¹²⁶
Örneğin Cumhurbaşkanı yardımcılığı ve bakanlığa atananların emeklilik ve yaşlılık
aylıklarının kesilmeyeceğine ilişkin düzenlemenin Anayasa m. 104/17'nin 2. cüm-
lesi bağlamında değerlendirilerek 9 ay ertelenmesindeki hukuki yararın Mahkemece
daha doyurucu gerekçelerle ifade edilmesi beklenmektedir¹²⁷. Yine TÜRKPATENT
Yönetim Kurulu Başkanı ve üyelerine huzur hakkı adı altında yapılacak ödemeye
ilgili düzenlemenin 9 ay ertelenmesinde de benzer bir durum söz konusudur¹²⁸. Bu
kararlardaki olaylar değerlendirildiğinde iptal hükmünün ertelenmemesi halinde
kamu yararını ihlal edici nitelikte nasıl bir hukuksal boşluk doğacağı Mahkeme ta-
rafından gerekçelendirilmeliydi. Oysa verilen bu iki örnekte iptal edilen hükümden
faydalananların sayısı iki elin parmaklarını geçmemektedir. Örneğin TÜRKPATENT
yönetim kurulu 5 kişiden oluşmaktadır ve iptal edilen düzenleme beş üyeye toplantı
başı 9000 ek gösterge rakamı (bugün itibarıyla 6.840 TL) ödenmesini öngörmek-
tedir. Kanaatimizce AYM, iptal kararının yürürlüğünün ertelenmesine dair kararı
gerekçeli olarak yazmayı tercih etse idi, beş kişiye ödenecek bu huzur hakkının
ödenmemesi durumunun kamu düzenini bozmayacağını fark edebilirdi.

Öte yandan AYM tarafından verilen yürürlüğün ertelenmesi kararlarındaki en
ayrıkısı durum açıkça Anayasa m. 104/17'nin 4. cümlesi bağlamında verdiği karar-
larda görölmektedir. Mezkûr düzenlemede kanunda açıkça düzenlenen konularda
CBK çıkarılamayacağı, takip eden cümlede ise CBK ile kanunlarda aynı konuda
farklı hükümler bulunması halinde kanun hükümlerinin uygulanacağı hükme bağ-
lanmıştır. Buna göre Mahkeme tarafından m. 104/17'nin 4. cümlesine aykırı bu-

¹²⁵ Ender Ethem Atay, İdare Hukuku (Turhan Kitabevi 6. Baskı Ankara 2018) 496.

¹²⁶ Ömer Anayurt, "İptal Kararlarının Yürürlüğünün Ertelenmesi Amaca Uygun İşlemekte Midir?"
Cilt 2 Prof. Dr. Zühtü Arslan'a Armağan (2024) 1142.

¹²⁷ AYM, E.2019/12, K.2022/164, 29/12/2022, § 16, 19, 20, 21.

¹²⁸ AYM, E.2021/6, K.2022/166, 29/12/2022, § 23, 24, 25.

lunarak iptal edilen düzenlemelerin yürürlük tarihlerinin ertelenmesinin maksadı anlaşılmalıdır. AYM'nin m. 104/17'nin 4. cümlesi bağlamında iptal ettiği hükümlerin bulunduğu CBK sayısı 14 iken erteleme kararı verdiği hükümlerin bulunduğu CBK sayısı 5'tir¹²⁹. Örneğin Mahkeme, 375 sayılı KHK'da düzenlenen kişilerin ücret miktarı ve her türlü ödemelerinin düzenlendiği CBK hükmünü erteleme kararı vermeksizin iptal ederken aynı KHK'da düzenlenen kişilerin sigortalılık statüsünün değiştirilmesini düzenleyen CBK hükmünü iptal ederek 9 ay hükmün ertelenmesine karar vermiştir¹³⁰. Yine Cumhurbaşkanınca atananlar hakkında 5434 sayılı Kanunun uygulanmayacağı ve emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların aylıklarının kesilmeyeceğinin düzenlendiği hükmün ertelenmesiyle ilgili kararda da hukuki yarar anlaşılacaktır¹³¹. Zira aynı konuda düzenlenmiş bir kanun bulunmakta iken Anayasa'ya aykırı bir şekilde çıkarılan CBK ile ilgili erteleme kararı verilmesiyle ne amaçlandığı bilinmemektedir. Bu örneklerde erteleme kararının kendisi, iptal kararının gerekçesiyle çelişmektedir.

Öte yandan, aynı konuda düzenlenen bir kanunun bulunduğu durumlarda iptal edilen CBK'lar ile ilgili verilen erteleme kararı sonrasında ne olacağı sorusuna bir cevap bulmak da zor görünmektedir. Anayasa'ya göre CBK ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde kanun hükümlerinin uygulanacağı açıkken iptal edilip erteleme kararı verilen CBK'lar ile durumun AYM eliyle karışık bir vaziyete sürüldüğü görülmektedir. Zira daha Mahkeme tarafından incelenmeyen CBK hükümlerinin bile aynı konuyu düzenleyen kanun karşısında uygulanmayacağı belirtilirken Mahkemenin iptal edip erteleme kararı verdiği durumlarda uygulanmayacak bir CBK hükmünün Mahkeme tarafından uygulanması gerektiği mi savunulmaktadır sorusu cevap beklemektedir.

Son olarak CBK'lar ile ilgili Anayasa m. 104/17'nin iki cümlesine birlikte aykırı görülerek iptal edilen durumlara işaret etmek yerinde olacaktır. AYM bu konuda en çok 2. ve 3. cümlelere birlikte aykırılık kararı vermiştir. Gerçekten de Mahkeme, huzur hakkı gibi ödemelerle birlikte memurların özlük haklarının düzenlendiği birçok hükmü mülkiyet hakkı ve kamu görevlisi olmanın düzenlendiği Anayasa'nın 128. maddesi ile değerlendirmiştir. Mahkemenin bu tercihinde kanaatimizce bir tutarsızlık görülmemektedir. Ancak her ne kadar erteleme kararı verilmesi dahi 3. ve 4. cümlelere birlikte aykırı bulunan durumlar için ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Şöyle ki Anayasa m. 104/17'nin 3. cümlesine göre münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken konularda CBK çıkarılamazken 4. cümlesine göre kanunda açıkça düzenlenen konularda CBK çıkarılamaz. Dolayısıyla 3. ve 4. cümleyle birlikte aykırılığın söz konusu olabilmesi için CBK'da düzenlenen bir konunun hem kanunda düzenlenmesi öngörülmüş olması hem de kanunda açıkça düzenlenmesi

¹²⁹ Bkz. Ekli tablo

¹³⁰ AYM, E.2018/134, K.2021/13, 03/03/2021, § 51, 52, 53, 54; AYM, E.2020/5, K.2022/115, 13/10/2022, § 25, 26, 27, 28.

¹³¹ AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 99, 100.

gerekmektedir. Örneğin Mahkeme, adli ve idari yargı mensuplarının Cumhurbaşkanlığı merkez teşkilatı içerisinde İdari İşler Başkanlığı kadrolarında üç yıl süreyle görevlendirilmelerine ilişkin düzenlemeyi, Anayasa'nın 140. maddesi bağlamında resmî ve özel görev almaları, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici olarak değiştirilmesi ile diğer özlük işlerinin kanunla yapılması gerektiğinden 3. cümle ile ilişkilendirmiştir. Aynı konunun 2879 sayılı Kanun'da da düzenlendiği- ni belirten Mahkeme, aynı hükmü bu sefer 4. cümle bağlamında değerlendirerek iptal etmiştir¹³¹. Görüldüğü üzere Mahkemenin bu konudaki tutumu eleştiriye açık olarak göze çarpmaktadır.

Netice itibarıyla AYM'nin kurulduğu 1962 yılından beri değişmeyen en temel görevi Anayasa'nın üstünlüğünü teminat altına almaktır. Negatif kanun koyucu olarak işlev gören AYM, Anayasa'ya aykırı normları iptal ederek kanunların ve CBK'ların Anayasa'ya uygunluğu sağlamaktadır. Çok istisnai durumlarda AYM, bir normun Anayasa'ya aykırı olduğunu tespit ettikten sonra normu belirli bir süre daha geçerli tutmaktadır. AYM'nin temel vazifesi olan Anayasa'ya aykırı normları sistemden ayıklama ile çelişir gibi duran bu yetki, ancak çok geçerli ve üstün bir kamu yararı olması durumunda kullanılabilir niteliktedir. Bu çalışmada incelenen CBK kararlarında AYM tarafından özensizce kullanıldığını tespit ettiğimiz iptal kararlarının yürürlüğünün ertelenmesi yetkisi, AYM'nin konu üzerine gerekçeli karar yazarak düşünmesi halinde kolayca aşılabilecek niteliktedir. Dolayısıyla AYM bilhassa iptal ettiği CBK kurallarına ilişkin kararlarında yürürlüğün ertelenmesine gerçekten gerek olup olmadığı bir kez tartışsa, Anayasa'ya ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin özüne aykırı olan ve bir kısmı gerçekten anlaşılmasız olan erteleme kararlarından vazgeçecektir.

AYM Norm Denetimi CBK Tablosu (16/04/2024 itibarıyla 83 Karar)

1. Cümle: Cumhurbaşkanlığı yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnameyi çıkarabilir.
2. Cümle: Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez.
3. Cümle: Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.
4. Cümle: Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
1	2023/154	Ret (İtiraz)				
2	2023/150	Ret (İtiraz)				

Constitutional Court's Authority on the Suspension of Annulment Decisions and
Its Practice Regarding Presidential Decrees

Assoc. Prof. Dr.Taylan BARIN - Res. Asst. Muhammet Tayyib USLU

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
3	2018/125	Ret				
4	2019/31	İptal	Konu Bakımından Yetki	4. cümle	YOK	Bakan onayı ile bütçe dışı avans ödemesi
5	2019/78	Ret				
6	2018/155	İptal	Konu Bakımından Yetki	1. cümle	YOK	Kanuna ekli cetvele bazı eklemeler yaparak kanun metninde değişiklik yapılması
7	2018/126	Ret				
8	2019/105	Ret				
9	2018/119	Ret				
10	2018/124	Ret				
11	2019/77	Ret				
12	2019/71	İptal	İçerik	104. madde	YOK	Anadolu Ajansının yönetimi üzerinde İletişim Başkanlığına çerçevesi çizilmeden denetim yetkisi verilmesi
13	2018/162	Ret				
14	2020/8	Ret				
15	2020/71 ¹³²	İptal	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	9 ay	Öğretim elemanı m. 130
16	2018/134	İptal	Konu Bakımından Yetki	4. cümle	YOK	375 sayılı KHK'da düzenlenen kişilerin ücret miktarı ve her çeşit ödemeleri
17	2018/127	Ret				
18	2020/58	İptal	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	YOK	Öğretim üyesinin merkez bankasında görevlendirilmesi
19	2018/133	Ret				
20	2021/88	İptal	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	YOK	Ekonomi Koordinasyon Kurulunun Görev ve Yetkileri
21	2021/50	Ret				
22	2018/121	İptal	Konu Bakımından Yetki	2. cümle	YOK	DDK yetkileri
23	2021/91	Ret				
24	2019/96	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 3. cümle ii. 2. cümle	9 ay	i. Memur görev ve yetkileri ii. MASAK veri toplama
25	2020/94	İptal	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	YOK	SAİK Kurulu Yetkileri

¹³² İlk erteleme 29/4/2021,

Par. 19: Dava konusu kuralda da öğretim üyesi kadroları düzenlendiğinden kuralın kadro düzenlemesiyle birlikte öğretim elemanlarının görev ve yetkileriyle özellikle özlük haklarını etkilediği, bu çerçevede Anayasa'nın 130. maddesi bağlamında münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken konuda düzenleme yaptığı açıktır.

Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Yürürlüğünün Ertenilmesi Kurumu ve
Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Görünümü

Doç. Dr. Taylan BARIN - Arş. Gör. Muhammet Tayyib USLU

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
26	2021/85	İptal	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	YOK	Fiyat İstikrarı Komitesi
27	2020/5	İptal	Konu Bakımından Yetki	4. cümle	9 ay	375 sayılı KHK'da düzenlenen kişilerin sigortalılık statüsünün değiştirilmesi
28	2021/90	İptal	i. İçerik ii. Konu Bakımından Yetki	i. 2. madde ii. 3. cümle	i. 6 ay ii. 6 ay	i. Kamuya ait mağazanın özel şirkete işlettirilmesi. Belirlilikle aykırı ii. Memurların unvan değişikliği
29	2021/99	İptal	Konu Bakımından Yetki	4. cümle	YOK	Kalkınma ajansı toplantısında vali ve belediye başkanının vekil ile temsilinin yasaklanması
30	2021/95	Ret				
31	2022/98	Ret				
32	2021/6	İptal	Konu Bakımından Yetki	2. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	Türkpateent yönetim kurulu başkan ve üyelerinin huzur hakkı
33	2019/12	İptal	Konu Bakımından Yetki	2. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	Bakanlığa atananların emeklilik aylığı
34	2023/21	Ret				
35	2018/123 ¹³³	İptal	i., xi. İçerik Konu Bakımından Yetki	i. 106. madde ii. 2. ve 3. cümle iii. 3. cümle iv. 2. cümle v. 2. cümle vi. 3. cümle vii. 2. cümle viii. 2. ve 3. cümle ix. 2. cümle x. 2. cümle xi. 123. madde xii. 3. cümle xiii. 2. cümle xiv. 2. cümle xv. 2. ve 3. cümle	i., ii., iv., v., vii., viii., ix., x., xi., xiii., xv., 9 ay Cumhurbaşkanına (içerik iptali) ve TBMM'ye süre verilmiş	i. Yönetmeliğe bırakılan yer sınırları belli değil ii. AFAD personelinin mali ve sosyal hakları ile özlük işleri iii. Memur özlüğü iv. Memurların mali ve sosyal hakları v. Başkanlığa her türlü bilgi ve belgeyi toplama yetkisinin verilmesi vi. GİB uzman personelinin müdür olarak atanması vii. Huzur hakkı ödemesi viii. Memurların mali ve sosyal hakları ile özlük işleri ix. Ek ödeme, ikramiye ve fazla mesai ücretinin ödenmesi x. TÜBİTAK personelinin ücret cetvelinin ve performans değerlendirme kriterlerinin düzenlenmesi xi. İŞKUR Genel Kuruluyla ilgili bakana bırakılan yetkinin kapsamının belirsizliği

¹³³ İlk defa iki cümleyle aykırılık.

Constitutional Court's Authority on the Suspension of Annulment Decisions and
Its Practice Regarding Presidential Decrees

Assoc. Prof. Dr.Taylan BARIN - Res. Asst. Muhammet Tayyib USLU

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
						xii. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması xiii. TÜSEB'in her türlü bilgi ve belgeyi isteme yetkisi xiv. Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığının her türlü bilgi ve belgeyi toplama yetkisi xv. Memurların mali ve sosyal hakları ile özlük işleri
36	2022/71 ¹³⁴	İptal (İtiraz)	Konu Bakımından Yetki	2. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	Kaymakam adayları atanma şartları
37	2019/39	İptal	Konu Bakımından Yetki	2. ve 3. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	Memur özlüğü mülkiyet + 128
38	2020/28	İptal	Konu Bakımından Yetki	4. cümle	YOK	Sözleşmeli personel istihdamında stratejiye yetki verilmesi. KHK'da açıkça düzenleniyor
39	2020/4	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 2. ve 3. cümle ii. 3. cümle iii. 2. Cümle iv. 4. Cümle v. 2. cümle	i., ii., v. 9 ay Güvenlik soruşturmasında erteleme yok TBMM'ye süre verilmiş	i. Mali ve sosyal hak ile özlük ii. Kendine özgü birim iii. Güvenlik soruşturması iv. Kurumun bütçesi v. Huzur hakkı ödemesi
40	2023/39	Ret				
41	2021/86	Ret				
42	2020/7	İptal	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	Uzay ajansı uzman istihdamı
43	2020/29	İptal	Konu Bakımından Yetki	4. cümle	9 ay	Kosgeb Personelin sigortalılık durumu
44	2019/38	İptal	i. içerik ii., iii., iv. Konu Bakımından Yetki	i. 123. madde ii. 2. cümle iii. 2. cümle iv. 2. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Yönetmeliğe bırakılacak alan belli değil ii. Helal akreditasyon huzur hakkı iii. Tapu kadastro huzur hakkı iv. TSE huzur hakkı
45	2022/37	Ret				
46	2022/35	Ret				

¹³⁴ İlk defa somut norm denetiminde iptal kararı verilmesi

Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Yürürlüğünün Ertenilmesi Kurumu ve
Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Görünümü

Doç. Dr. Taylan BARIN - Arş. Gör. Muhammet Tayyib USLU

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
47	2020/34	İptal	Konu bakımından yetki	4. cümle	YOK	i. Karayolları Genel Müdürlüğünün ulaşım ve taşıma hizmetlerinden alınan ücretlerin taban ve tavan sınırlarını belirlemesi ii. Denizcilik Genel Müdürlüğünün liman, iskele ve kıyı yapılarının kullanım ücretlerinin taban ve tavan tutarını tespit etmesi iii. Liman başkanlıklarının idari yetki sahasının belirlenmesi
48	2019/87	İptal	Konu bakımından yetki	i. 2. cümle ii. 2. cümle iii. 2. cümle iv. 2. cümle v. 3. cümle vi. 2. cümle	v. ve vi. 9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Kapadokya Alan Başkanlığının sit alanı tespit yetkisi ii. Kapadokya Alan Başkanlığının kamulaştırma yapma yetkisi iii. Kapadokya Alan Başkanlığının idari para cezası gerektiren fiillerin tespiti yetkisi iv. Atanacak başkan yardımcılarının niteliklerinin belirlenmesi v. Kapadokya Alan Başkanlığının gelir kalemleri iv. Huzur hakkı ödemesi
49	2023/38	Ret				
50	2022/114	İptal	Konu bakımından yetki	2. ve 3. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	Tarihi Alsancak tekel fabrikası müdürünün özlük hakları
51	2022/94	Ret				
52	2022/92	Ret				
53	2022/38	Ret				
54	2023/72	İptal	Konu bakımından yetki	2. ve 3. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	Ekli listedekilerin özlük hakları
55	2020/89	İptal	Konu bakımından yetki	i. 4. cümle ii. 2. cümle	ii. 9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Bütçe ii. Huzur hakkı ödemesi
56	2020/54	İptal	Konu bakımından yetki	i. 2. ve 3. cümle ii. 2. ve 3. cümle iii. 2. cümle iv. 2. cümle v. 3. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş kişisel veriyi ertelemiş	i. Özlük ii. Özlük iii. Kişisel veri iv. Huzur hakkı ödemesi v. Özlük atanma şartı
57	2021/25	İptal	Konu bakımından yetki	i. 3. cümle ii. 2. cümle iii. 2. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Bütçe kanunu ii., iii. TSE huzur hakkı

Constitutional Court's Authority on the Suspension of Annulment Decisions and
Its Practice Regarding Presidential Decrees

Assoc. Prof. Dr.Taylan BARIN - Res. Asst. Muhammet Tayyib USLU

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
58	2018/149	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 2. cümle ii. 2. cümle iii. 4. cümle iv. 2. cümle v. 3. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Kişisel veri vakıf kaydı tutmak ii. Dernek kurma özgürlüğü yurt dışı dernek iii. Aykırı faaliyetlerin gözetimi iv. Bakanların emekli maaşı v. Memurların atanma şartı
59	2022/115	Ret				
60	2021/115	İptal (İtiraz)	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	9 ay	Memurların atanmalarına ilişkin
61	2022/113	Ret				
62	2022/36	İptal	Konu Bakımından Yetki	1. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	HSK kurul müfettişi ve tetkik hâkim kadrosu ihdası
63	2023/120	İptal	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	Memur özlüğü
64	2023/146	Ret				
65	2023/144	Ret				
66	2023/121	Ret				
67	2020/48	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 2. cümle ii. 3. cümle iii. 2. ve 3. cümle iv. 2. ve 3. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Kişisel Veri KOSGEB başkanlığının görevleri ii. Kamu tüzel kişiliğinin gelirlerinin belirlenmesi iii. Memur özlüğü mülkiyet + 128 iv. Memur özlüğü mülkiyet + 128
68	2023/7	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 4. cümle ii. 4. cümle iii. 2. ve 3. cümle	iii. 9 ay	i. Milli Saraylar İdaresi Başkanlığına arkeolojik kazı yapma yetkisi ii. Araştırma, sondaj ve kazı yapma yetkisi iii. Memur özlüğü mülkiyet + 128
69	2020/46	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 3. cümle ii. 3. cümle iii. 2. cümle iv. 3. cümle v. 2. cümle	9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Kurum bütçesi ii. Kurum bütçesi iii. Kuruma ücret, burs, ödül verme yetkisi (mülkiyet) iv. Kamu tüzel kişiliğinin gelirlerinin düzenlenmesi v. Üst kademe kamu yöneticilerinin emekli aylığı ve ikramiyeye (mülkiyet)

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
70	2018/120	İptal	i., iii., iv., v., vi., vii., viii. Konu Bakımından Yetki ii. İçerik Bakımından Yetki	i. 4. cümle ii. m.104/9 ve 2. madde iii. 3. cümle iv. 4. cümle v. 2. cümle vi. 2. cümle vii. 1. cümle viii. 4. cümle	ii. iii. v. ve vi. 9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Memurların atanmasına ilişkin ii. Üst kademe yöneticilerin atama yetkisinin başka bir makamın teklifine bağlanması iii. Memurların atanması ve özlük iv. KHK var v. Sözleşme ücretleri (mülkiyet) vi. Üst kademe yöneticilerin görevleri sona erenlerin tazminatına ilişkin (mülkiyet) vii. Yasama organınca çıkarılacak kanunların uygulanmasının durdurulmasına ilişkin viii. BLO ların başkan ve üyelerinin görev süreleri
71	2018/128	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 4. cümle ii. 3. ve 4. cümle iii. 3. cümle iv. 3. cümle v. 4. cümle vi. 3. cümle vii. 2. cümle	iii. iv. vi. ve vii. 9 ay	i. Personel istihdamı ii. Zanaatkarlarda ustalık vb. belge aranması (3. cümle Çalışma ve Söz. Hür.) iii., iv., vi. Memur atanması v. Memur atanması ve görevlendirilme süreleri vii. Huzur hakkı ödemesi
72	2022/139	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 2. ve 3. cümle ii. 1. cümle	9 ay	i. Memur özlüğü + mülkiyet ii. Yargı yetkisini kullanan kamu görevlilerine (raportör) kadro ihdası ve iptali
73	2020/66	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 2. ve 3. cümle ii. 3. cümle	9 ay	i. Memur özlüğü + mülkiyet ii. Memur atanması
74	2018/118	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 2. cümle ii. 3. cümle iii. 3. cümle iv. 2. ve 4. cümle v. 3. ve 4. cümle vi. 3. cümle vii. 2. cümle viii. 2. ve 3. cümle ix. 2. cümle x. 2. cümle xi. 3. cümle xii. 2. cümle xiii. 2. cümle xiv. 3. cümle xv. 2. ve 3. cümle xvi. 2. cümle xvii. 2. cümle	ii. iii. iv. vii. viii. ix. x. xi. xii. xv. xvii. xviii. xix. xx. xxi. xxii. xxiii. xxiv. xxv. xxvii. 9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i., xii., xxv. Üst derece kamu yöneticilerinin atanmasını incelemek ve sicil özetleri ve biyografi tutma yetkisi (kişisel veri) ii. Memur atanması ve görev son verme iii. Cumhurbaşkanlığı idari işler başkanı, özel kalem müdürü vs atanma koşulları iv., xiii. Emeklilik ve yaşlılık aylığı (4. cümle), memur aylığı (2. cümle mülkiyet) v., xi., xv. Adli ve idari yargı mensuplarının Cumhurbaşkanlığı idari işler baş. görevlendirilmesi (3. cümle), Adli ve idari yargı mensuplarının görevlendirilmesi (4. cümle) vi., xxiii. Memur özlüğü ve hakim savcılar hk.

Constitutional Court's Authority on the Suspension of Annulment Decisions and
Its Practice Regarding Presidential Decrees

Assoc. Prof. Dr.Taylan BARIN - Res. Asst. Muhammet Tayyib USLU

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
				xviii. 3. cümle xix. 2. cümle xx. 3. cümle xxi. 2. cümle xxii. 3. cümle xxiii. 3. cümle xxiv. 2. ve 4. cümle xxv. 2. cümle xxvi. 2. cümle xxvii. 2. cümle xxviii. 2. cümle		vii, viii, x., xxi., xxiv. Kamu görevlisi niteliğindeki söz. per. kamu hizmetine giriş ve şartlar hk. (siyasi haklar ve ödevler) ix. Sözleşmeli personele ödenecek ücret xiv. Ad. Bak. bağlı Teftiş Kur. Baş. adalet müf. görev ve yetkilerine ilişkin xv. Bakanlık yurt dışı kadrolarına atanan hakim ve savcılar yapılacak ödeme (2. cümle) xvi., xvii., xix. İmar ve yapılaşmaya ilişkin (mülkiyet) xviii. Mahallî idareler ile merkezî idarenin ilişkileriyle ilgili xx. Kamu kurumuna mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuat hazırlama, denetleme yetkisi verme xxii. ülkenin idari bölümlere ayrılması, il ve ilçe idarelerinin düzenlenmesi xxvi., xxvii. Vergi benzeri mali yükümlülük xxviii. Ofislerde istihdam edilecek personele ödenecek ücret
75	2022/93	İptal	Konu Bakımından Yetki	2. cümle	9 ay	CİMER'in kurulması ve yönetmelik çıkarılması (Dilekçe ve bilgi edinme)
76	2019/113	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 3. cümle ii. 3. cümle iii.3. cümle	ii. ve iii. 9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. CİB'de istihdam edilen Sözleşmeli personelin diğer kurumlara atanması ii. Ofis personelinin yetiştirilmek, eğitilmek, vs. için yurt dışına gönderilmesi iii. Ofis personelinin yurt içi dil eğitim programlarına gönderilmesi
77	2020/65	İptal	i., ii., iv., v. Konu Bakımından Yetki iii. İçerik	i. 1. cümle ii. 3. cümle iii. 106. madde iv. 2. cümle v. 3. cümle	ii., iii., v. 9 ay TBMM'ye süre verilmiş	i. Yargılama usulüne ilişkin düzenleme ii. Ad. Bak. talebi üzerine Üni. tarafından merkezler kurulması iii. Genel çerçeve CBK ile belirlenmeksizin düzenlemenin yönetmeliğe bırakılması iv. CBK kapsamındaki mağdurlara sağlanacak hizmetlerin sunulmasına ilişkin usul ve esasların yön. ile belirlenmesi (maddî ve manevî varlığı koruma, mülkiyet) v. Hâkim ve savcılara idari kadro ihdası

No	Karar Esas No	İnceleme Sonucu	İptal Dayanağı	104/17 Kaçınıcı Cümle	Erteleme var mı	Konu
78	2023/199	Ret				
79	2023/198	Ret				
80	2019/72 ¹³⁵	İptal	Konu Bakımından Yetki	3. cümle	1 yıl	Adalet Akademisinin kuruluş, görev ve teşkilatının düzenlenmesi
81	2020/52	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 3. cümle ii. 3. cümle iii. 3. cümle iv. 3. cümle v. 2. cümle vi. 2. cümle vii. 3. cümle viii. 3. cümle ix. 2. cümle	9 ay	i., iii. Kamu hizmetlerinin özel hukuk sözleşmeleri ile yaptırılması veya devredilmesi ii. İdari vesayet yetkisinin kullanılması iv., vii. Bütçenin uygulanması v. Stratejik Araştırmalar Gnl. Mdr. bilgi ve veri alma yetkisi (kişisel veri) vi. İmar planı hazırlama ve onaylama yetkisi (mülkiyet) viii. Döner sermaye işletmelerinden kamu geliri elde edildiğinden bunların kuruluşu, sermayesi vs si kanunla düzenlenmeli x. üst kademe kamu yöneticilerinden görevi sona erenlerin emekli ikramiyeleri ve tazminatları (mülkiyet)
82	2023/61	Ret (İtiraz)				
83	2021/87	İptal	Konu Bakımından Yetki	i. 2. cümle ii. 3. cümle	ii. 9 ay	i. TÜİK bünyesindeki danışma kurullarında görev alanlara huzur hakkı ödenmesi ii. TÜİK'in gelirine ilişkin düzenleme

KAYNAKÇA

A.Ü. Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültelerinin İlgili Öğretim Üyelerince Hazırlanan Gereçeli Anayasa Önerisi (AÜSBF Yayınları No: 497 1982).

Açıl M, “Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri” (2018) 76(2), İstanbul Hukuk Mecmuası, 725-756.

Albal Ulaş H, “Yargı Kararlarının Gereçeli Olması Üzerine Bir Değerlendirme” (2021) 11(2), Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 1243-1283.

Anayurt Ö, “İptal Kararlarının Yürürlüğünün Ertenilmesi Amaca Uygun İşlemekte Midir?” (2024) Cilt 2, Prof. Dr. Zühtü Arslan’a Armağan, 1111-1145.

Azaklı M, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Somut Norm Denetimi Yoluyla İncelenmesi” (2019) 36(1), Anayasa Yargısı Dergisi, 73-103.

¹³⁵ Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin bulunduğu listede bu karar bulunmamaktadır. Bkz. https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=14&page=2 (E. T. 16.04.2024)

Barın T, *Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Rejimi ve Anayasallık Denetimi*, (1. Baskı On İki Levha Yayınları 2020).

Boztepe M, "2017 Yılı Anayasa Değişikliği Sonrası Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Rejimi" (2018) 5(1), İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5-30

Demirörs M, *Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu* (1. Baskı Astana Yayınları 2020).

Feridun S, *Anayasalar ve Siyasal Belgeler* (Aydın Güler Kitabevi 1962).

Gözler K, *Türk Anayasa Hukuku* (4. Baskı Ekin Yayınları 2021).

Gürbüz Y, *Anayasa; Görüşler-Taslak* (Araştırma Eğitim Ekin Yayınları 1982).

Özveri K C, "Anayasa Mahkemesi İptal Kararlarının Zaman Yönünden Uygulanması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020.

Yeniay L, Yeniay G, "Türk Hukukunda Yürütme Organının Düzenleme Yetkisi ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" (2019) 36(1), Anayasa Yargısı Dergisi, 105-138.

Meclis Tutanakları ve Resmî Gazete

10.07.2018 tarih ve 30474 Sayılı RG.

20.7.1961 tarih ve 10859 sayılı RG.

25.4.1962 tarih ve 11091 sayılı RG.

30.6.1981 tarih ve 17386 MÜKERRER sayılı RG.

9.11.1982 tarih ve 17863 MÜKERRER sayılı RG.

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C. 67, B. 113, 12.9.1971.

Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 1, B. 10, 23.11.1981.

Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 10, B. 149, 11.9.1982.

Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 10, B. 156, 23.9.1982, S. Sayısı: 182.

Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 7, B. 120, 4.8.1982.

Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, C. 7, B. 120, S. Sayısı: 166'ya 1 inci Ek.

Kurucu Meclis Tutanak Dergisi, C. 2, B. 15, 27.5.1961.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C. 17, B. 156, 27.8.1971.

Milli Birlik Komitesi Genel Kurul Toplantısı, C. 6, B. 86, 15.5.1961.

Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları C. 7, B. 118, 18.10.1982, Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı. 450.

Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, C. 2, B. 34, 30.3.1961, S. Sayısı: 35.

Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, C. 4, B. 53, 25.4.1961.

İnternet Kaynakları

https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=14 (E.T. 07.03.2024); https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=14&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T. 07.03.2024).

https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?KararinYururlugundeErteleme=1&NormunTurler_id=14&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T. 07.03.2024).

https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=4&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T.02.03.2024).

https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?KararinYururlugundeErteleme=1&NormunTurler_id=4&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T. 02.03.2024).

https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=5&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T.02.03.2024).

https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?KararinYururlugundeErteleme=1&NormunTurler_id=5&IncelemeTuruKararSonuclar_id%5B%5D=2 (E.T. 02.03.2024).

https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?NormunTurler_id=14&page=2 (E. T. 16.04.2024).

Mahkeme Kararları

AYM, E.1965/38, K.1966/7, 08/02/1966.

AYM, E.1964/21, K.1967/11, 11/05/1967.

AYM, E.1966/31, K.1967/45, 18/12/1967.

AYM, E.1967/39, K.1968/41, 10/10/1968.

AYM, E.1968/24, K.1969/4, 07/01/1969.

AYM, E.1969/65, K.1970/16, 24/03/1970.

AYM, E.1967/40, K.1970/26, 14/05/1970.

AYM, E.1969/48, K.1971/5, 19/01/1971.

AYM, E.1971/16, K.1971/62, 06/07/1971.

AYM, E.1970/48, K.1972/3, 09/02/1972.

- AYM, E.1971/31, K.1972/5, 16/02/1972.
AYM, E.1971/58, K.1972/22, 09/05/1972.
AYM, E.1973/33, K.1974/9, 14/03/1974.
AYM, E.1974/26, K.1974/48, 21/11/1974.
AYM, E.1974/33, K.1975/1, 07/01/1975.
AYM, E.1975/179, K.1976/8, 05/02/1976.
AYM, E.1976/1, K.1976/28, 25/05/1976.
AYM, E.1980/27, K.1981/9, 27/01/1981.
AYM, E.1985/1, K.1986/4, 25/02/1986.
AYM, E.1986/20, K.1987/9, 31/03/1987.
AYM, E.1988/19, K.1988/33, 26/10/1988.
AYM, E.1996/15, K.1996/34, 23/09/1996.
AYM, E.2020/71, K.2021/33, 29/04/2021.
AYM, E.2019/96, K.2022/17, 24/02/2022.
AYM, E.2021/90, K.2022/108, 28/09/2022.
AYM, E.2020/5, K.2022/115, 13/10/2022.
AYM, E.2018/123, K.2022/138, 09/11/2022.
AYM, E.2020/4, K.2022/147, 30/11/2022.
AYM, E.2019/87, K.2022/158, 13/12/2022.
AYM, E.2021/6, K.2022/166, 29/12/2022.
AYM, E.2020/48, K.2023/11, 25/01/2023.
AYM, E.2019/39, K.2023/67, 05/04/2023.
AYM, E.2022/36, K.2023/84, 04/05/2023.
AYM, E.2021/25, K.2023/104, 31/05/2023.
AYM, E.2021/115, K.2023/133, 26/07/2023.
AYM, E.2023/7, K.2023/150, 13/09/2023.
AYM, E.2022/139, K.2023/158, 28/09/2023.
AYM, E.2018/120, K.2023/171, 11/10/2023.
AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023.

AYM, E.2020/65, K.2023/187, 08/11/2023,

AYM, E.2020/66, K.2023/199, 30/11/2023.

AYM, E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023.

AYM, E.2022/93, K.2024/9, 18/01/2024.

AYM, E.2023/63, K.2024/15, 23/01/2024.